

Stenogrammid

XIII Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 08.12.2015, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:02 Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (150 OE) esimene lugemine
2. 10:06 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (102 OE) esimene lugemine
3. 10:23 Pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (125 SE) teine lugemine
4. 10:32 Raamatupidamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (65 SE) teine lugemine
5. 10:40 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (118 SE) esimene lugemine
6. 11:41 Erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (142 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere hommikust, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärku 10. töonädala teisipäevast istungit. Kas kolleegidel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Eelnõude ega arupärimiste üleandmise soovi ei ole.

Head kolleegid, nüüd teated. Tähelepanu! Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimuvad istungisaalis järgmiste parlamendirühmade asutamiskoosolekud: esiteks, Eesti-Kanada, kokkukutsuja Eerik-Niiles Kross; teiseks, Eesti-Kuuba, kokkukutsuja samuti Eerik-Niiles Kross.

Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

1. 10:02 Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (150 OE) esimene lugemine

10:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 150 esimene lugemine. Ettekandjaks palun kultuurikomisjoni esimehe Laine Randjärve!

10:02 Laine Randjärv

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Riigikogu kultuurikomisjon otsustas oma 23. novembri istungil algatada Riigikogu otsuse eelnõu Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu uue liikme nimetamiseks. Seoses Priit Toobali Riigikogu liikme volituste ennetähtaegse lõppemisega omal soovil ja Riigikogust tagasiastumise tõttu on Riigikogul Eesti Rahvusringhäälingu seaduse § 15 lõike 4 alusel kohustus nimetada nõukogusse uus liige. Riigikogu Keskerakonna fraktsioon tegi kultuurikomisjonile ...

10:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolleegid, tähelepanu! (Juhataja helistab kella.)

10:03 Laine Randjärv

... ettepaneku nimetada Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu uueks liikmeks Riigikogu liige Enn Eesmaa. Enn Eesmaa on andnud nõukogusse nimetamiseks kirjaliku nõusoleku ja kinnitanud, et seadusest tulenevaid vastuolusid tema nimetamiseks ei ole. Komisjon otsustas konsensuslikult algatada kõnealuse eelnõu. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 117 lõike 1 alusel arutatakse Riigikogu otsuse eelnõu ühel lugemisel. Me palume kultuurikomisjoni ettepanekut toetada. Suur tänu!

10:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 150 lõpphääletusele ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Panen hääletusele kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 150. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 70 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 4. Otsus on vastu võetud.

2. 10:06 Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (102 OE) esimene lugemine

10:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Tänapäevane päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 102 esimene lugemine. Enne kui ma annan sõna ettekandjale, tutvustan lühidalt ka selle päevakorrapunkti menetlust. Kõigepealt on eelnõu esitaja ettekanne kuni 20 minutit, seejärel on võimalik esitada küsimusi. Järgneb eelnõu juhtivkomisjoni esindaja ettekanne kuni 20 minutit ja samuti on võimalik esitada küsimusi. Juhin tähelepanu, et Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Läbirääkimistel saavad osaleda fraktsioonide ja komisjonide esindajad. Viime läbi ka lõpphääletuse, mis nõuab koosseisu häälteenamust. Palun nüüd siia ettekannet tegema Riigikogu liikme Andrei Novikovi!

10:07 Andrei Novikov

Austatud aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Tihti on siin saalis kuulda sõnu, mis väljendavad muret laste ja noorte tervise pärast. Samas on aga seadusandja jäänud enamasti retoorika tasemele ning sõnadest tegudeni jõutakse väga harva. Käesolevaga teeb Eesti Keskerakonna fraktsioon ettepaneku astuda ka praktilisi samme laste ja noorte tervise kaitseks.

Austatud Riigikogu! Palun teie toetust otsusele, millega Vabariigi Valitsusele tehakse ettepanek töötada välja eelnõu, mis keelaks energiajookide müügi alla 16-aastastele noortele. See seaks reaalse piiri, et energiajookid poleks kättesaadavad just noortele, kes ei pruugi mõista nende kahjulikkust. Energiajook on mittealkohoolne jook, mis sisaldab üle 150 milligrammi kofeiini liitri kohta või üle 150 milligrammi kofeiini liitri kohta koos mõne kesknärvisüsteemi ergutiga. Enamikul Euroopa Liidu riikidel on juba olemas soovitused, millega teavitatakse, et energiajookide tarbimine noores eas võib tuua kaasa negatiivseid tagajärgi. Praegu kehtib Euroopa Liidu riikides komisjoni direktiiv hiniini ja kofeiini sisaldavate toiduainete märgistamise kohta. Selle kohaselt peab jookidel, mis sisaldavad üle 150 milliliitri kofeiini liitri kohta, olema toote nimetusega samas vaateväljas märg "Kõrge kofeiinisaldusega". Alates 13. detsembrist 2014 tuleb kõrge kofeiinisaldusega joogid või toidud, millesse on lisatud kofeiini, märgistada järgmiselt: "Kõrge kofeiinisaldus. Ei ole soovitatav lastele, rasedatele ega rinnaga toitvatele naistele." See märg peab olema joogi nimetusega samas vaateväljas. Lisaks peab olema veel viide kofeiinisaldusele.

Niisiis on selge, et kofeiini sisaldavatel jookidel võib olla kahjulik mõju. Seadusandja on Euroopa Liidu tasemel astunud juba ennetavaid samme, näitamaks selle probleemi tähtsust, ja nüüd on probleemi märganud ka ettevõtjad. Tegelikult on elu näidanud, et osa ettevõtjaid on vabatahtlikult piiranud energiajookide kättesaadavust. Nii näiteks keelustas Rimi kauplusekett 2012. aasta 30. augustil alla 16-aastastele energiajookide müügi, millega näidati eeskuju ülejäänud Eestile. Teised suured poeketid, nagu näiteks Selver, Prisma ja Maxima, on leidnud, et sellised piirangud tuleks sätestada seadusega, et

iseseisvalt pole mõtet piirangut kehtestada. Seega oodatakse selgelt seadusandja initsiatiivi. 2014. aasta mais keelas Leedu esimese Euroopa Liidu riigina alla 18-aastastele selliste jookide müügi. Kuna aga austatud Riigikogu, Eesti seadusandja on eeldanud, et alates 16. eluaastast on keskmine eestimaalane juba arukas ning suuteline tegema teadlikke valikuid, näiteks valima omavalitsuse volikogu, siis ärme oleme nii karmid nagu Leedu ning piirame energijookide müüki ja tarbimist alla 16-aastastele, mitte alla 18-aastastele. See on lõppkokkuvõttes valikute küsimus, aga oluline on astuda esimene samm. Seetõttu, kui teie näiteks ei leia, et 16 on piisav vanus, siis võib see vanus olla ka 18, kuid ärme jääme siin ootama, vaid teeme selle esimese sammu ära. Võttes arvesse energijookide kahjulikku mõju, ekspertide soovitusi, ettevõtjate initsiatiivi ning varasemaid näiteid, leiame, et Eestis tuleb keelustada energijookide müük alla 16-aastastele. Aitäh!

10:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Küsimusi teile ei ole. Palun nüüd ettekandjaks sotsiaalkomisjoni esimehe Aivar Koka!

10:12 Aivar Kokk

Härra juhataja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas 24. novembril Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu. Keskerakonna fraktsiooni esindaja Andrei Novikov andis ülevaate otsuse eelnõu sisust. Eelnõu eesmärk on teha Vabariigi Valitsusele ettepanek algatada seaduseelnõu energijookide müügi keelu kehtestamiseks alla 16-aastastele noortele. Komisjoni liikmed kuulasid eelnõu algataja selgitusi, avaldasid arvamusi ja esitasid küsimusi.

Avaldati arvamust, et eelnõu algatajatel oleks lihtsam ise eelnõu täiskogu saalis üle anda. Algataja oli aga arvamusel, et opositsiooni esitatud eelnõud enamasti läbi ei lähe, mistõttu võiks seaduseelnõu algatada valitsus. Maaeluministeriumi esindaja juhtis tähelepanu sellele, et eelnõu seletuskirjas toodud andmed on vananenud. Ta tõi välja, et praegu on energijoojad kõige populaarsemad 15–18-aastaste noorte seas, mille tõttu keelu kehtestamine alla 16-aastastele ei täidaks oma eesmärki.

Komisjonis seati energijookide keelustamine kahtluse alla, kuna tegemist on väga kitsa tootegrupiga. Probleemiks on kõrge suhkrusisaldusega joogid laiemalt. Lisaks peab ministeriumi esindaja sõnul arvestama ka seda, et niisuguse keelu kehtestamisel võivad suured tootjad kaevata riigi kohtusse. Näiteks Leedus, kus see keelustamine on seadustatud, on tootjad riigi kohtusse kaevanud ja see protsess kestab seal praegu.

Komisjon otsustas konsensuslikult järgmist: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu tänasesse päevakorda, määrata ettekandjaks komisjoni esimees Aivar Kokk ja teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele. Juhin tähelepanu, et eelnõu vajab vastuvõtmiseks 51 poolthäälet. Aitäh!

10:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Andrei Novikov, palun!

10:14 Andrei Novikov

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kuidas te arvate, kas valitsusel on mingil ajal plaanis siiski selliseid meetmeid võtta ja mingil määral piirata energijookide müüki Eestis?

10:14 Aivar Kokk

Nagu me komisjoniski arutasime, ei ole siin tegu ainult energijookidega, vaid on palju tooteid, mida võib-olla ei oleks hea tarbida. Samas, nagu komisjonis läbi huumoriprisma öeldi, on kõige ohtlikum magada, sest magades sureb inimesi kõige rohkem. Aga kui me räägime kofeiinist, suhkrutarbimisest ja kõigest muust sellisest, siis võib tekkida ka küsimus, kas noored ei tohiks poest äkki ka kohvi või saia osta, sest seal on kas kofeiini või suhkrut liiga palju.

10:15 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aadu Must, palun!

10:15 Aadu Must

Aitäh! Ajaloolastel on selline nali, et kõige populaarsem uurimisteema oleks meresõidu ajalugu kõigil maailmameredel läbi kõigi aegade. Kas komisjon otsustas keelata ära kõik kahjulikud asjad ühekorraga ja ühe seadusega?

10:15 Aivar Kokk

Ei, komisjon ei teinud selliseid otsuseid, kuid ma usun, et Sotsiaalministeerium ja Maaeluministeerium tegelevad praegu selle teemaga. See tuleb üle vaadata ja teha kindlaks, millised on need noortele kahjulikud tooted, mida keelustada. Euroopa Liidus ei ole peale Leedu ükski riik veel sellist otsust teinud ja Leedus käiakse selle pärast kohut. Tuleks ära oodata Leedu kohtuprotsessi lõpptulemus ja siis edasi minna.

10:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Arno Sild, palun!

10:16 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Mul on selline küsimus. Mis te arvate, kas on ikka õige kehtestada praegu see keeld alates 16. eluaastast? Siin mainiti, et see oleks nagu vaheetapp, et võib-olla hiljem tuleb veel muuta. Aga Riigikogu on kritiseeritud just sellepärast, et mõningaid seadusi liiga tihti muudetakse. Kas ei oleks ikka õige kehtestada see keeld alates 18. eluaastast?

10:16 Aivar Kokk

Ma ei ole täna siin teie ees kui lihtsalt Riigikogu liige, vaid ma pean avaldama komisjoni seisukohta. Komisjoni seisukoht on, et enne kui Leedu kohtuprotsessi tulemus ei ole selge, me järgmisi otsuseid ei tee.

10:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Märt Sults Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

10:17 Märt Sults

Hea eesistuja! Kolleegid! Fraktsiooni esindajana, keemikuna, psühholoogina, kooliõpetajana ma ütleksin niimoodi, et igale inimesele on sündides kaasa antud tema energiaämber. Ta sünnib ja talle antakse kaasa tema *power*, mis peab kestma kellel 84 aastat, kellel 120 aastat, kellel 66 aastat, kellel 36. Ja seda ämbrit laristada pole sügavat mõtet. Kooliõpetajana ma tean, et alates kolmandast, neljandast või kaheksandast klassist on õpilastel, kellel raha on, kohustuslikus menüüs kas Red Bull või mingisugune *power*, mingi *strong power* on neil alati taskus. Kui inimene tunneb, et tal on kumm natuke tühjaks läinud, et ta enam ei viitsi, siis ta paneb selle laksu omale sisse ja asi korras. Tekivad igasugused skisofreenilise käitumise nähud, tõblemised, allumatus, inimene ei suuda keskenduda jne. Lõppkokkuvõttes on kõige hullem see, et tekib sõltuvus, sõltuvushaigus. Inimesena, õpetajana, lapsevanemana ma ei kujuta ette, kuidas vanem saab lapse menüüsse sisse kirjutada energiajoogi. See on ikka päris mõtlematu tegu.

Mis eluaastast energiajoogid keelustada? Neid ei pea keelustama. See on ühiskondliku hoiaku küsimus. Täiskasvanud inimestele ehk neile, kes juba panevad alkot, on energiajook asendamatu asi. Alkot kulub vähem, energiajook ja alkohol segamini kestab kauem ja nii jääb kiiremini purju – väga hea, igatepidi kihvt asi, kokkuhoid missugune. Väikeste laste jaoks on see välistatud asi. Alkoholi puhul on piirang 21 eluaastat, järelikult peaks energiajoogil samamoodi umbes sealkandis piirang olema. See on meie hoiak, meie kujundame hoiaku, et lapsed ei tarvita energiajooke, ja tuleb – täpselt samuti nagu alkoholireklaami piirang – panna ka väikesed kammitsad energiajookidele ümber. Red Bull annab tiivad. Jah, ta annab vormel 1-le ka bensiini ja annab ka autod. Mõelge, kallid inimesed! Meil ei ole vormeleid ja meil ei ole vormelirada. Meil on vormelipiloodid, aga neid peaks spondeerima kuidagi teistmoodi. Nii et ei energiajookidele! Aitäh!

10:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 102 lõpphääletusele ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, kuna eelnõu nõuab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris ennast 50 Riigikogu liiget, puudub 51.

Head kolleegid, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine ...". Kas on mingi probleem? Ei, Riigikogu 51 liikme kohalolekut ei ole vaja. Hääletada võib ka ilma selleta, et 51 Riigikogu liiget oleks ennast kohalolijaks registreerinud.

Panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu 120. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 30 rahvasaadikut, vastu oli 6, erapooletuid ei olnud. Eelnõu ei leidnud toetust ja otsus jääb vastu võtmata.

3. 10:23 Pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu (125 SE) teine lugemine

10:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde: Vabariigi Valitsuse algatatud pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu 125 teine lugemine. Ettekandjaks palun keskkonnakomisjoni aseesimehe Rein Ratase!

10:24 Rein Ratas

Auväert juhataja! Austatud Riigikogu! Pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 9. novembril k.a. Eelnõu eesmärk on väikese ja keskmise suurusega pakendiettevõtjate, kes lasevad turule vähem kui viis tonni pakendit aastas, halduskoormuse ja kulude vähendamine. Selleks vabastatakse need ettevõtjad pakendiregistrile esitatavate andmete audiitorkontrolli kohustusest ja sellega seotud kulude kandmisest.

Seaduseelnõu esimene lugemine toimus 18. novembril s.a ning muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati s.a 20. november kell 12. Eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Eelnõu esimese ja teise lugemise vahelisel perioodil on eelnõu käsitletud keskkonnakomisjoni istungil ühel korral, 23. novembril.

Keskkonnakomisjon otsustas 23. novembri istungil ühehäälselt esitada eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu 8. detsembri päevakorda ja teha auväärt Riigikogule ettepaneku teine lugemine lõpetada ning juhul, kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, suunata eelnõu kolmandale lugemisele. Olen rääkinud.

10:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile on ka küsimusi. Aivar Kokk, palun!

10:26 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Me räägime täna taarast ja seaduses on taara all käsitletud ka euroaluseid. Me kõik saame aru, et kui on papp ja pakendid, mida saab kuhugi tagasi viia ja nendest midagi uuesti toota, siis euroalused on väga selgelt kaup, seda ostetakse ja müüakse. Selle seadusega tekib selline olukord, et kui ma ostan välisriigist kaupa, siis sel hetkel, kui ma ostan, on see euroalus taara, ja kui ma Eestis seda edasi müün, siis on see kaup. Esimene sissetooja peab maksma selle pealt kõiki makse ja edasi on kõik, kes Eestis sellega opereerivad, vabad. Kas te arutasite seda teemat, kuidas on euroalus, mis on lihtsalt kaup, sattunud ka pakendiseadusesse?

10:27 Rein Ratas

Aitäh selle väga sisuka küsimuse eest! Kahjuks aga keskkonnakomisjon ei arutanud seda küsimust, et euroalus kui ühelt poolt pakend või taara ja teiselt poolt siis kaup. Seda tõesti ei arutatud, isegi ei mainitud.

10:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

10:28 Andres Ammas

Austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Küsin täpsustuseks, kas komisjoni istungil oli juttu, et pakendiliike võiks ühe seaduse kontekstis kuidagi veel diferentseerida selle järgi, kas tegemist on üldpakendiga või konkreetselt väikepakendiga. Kas sellest teemast oli juttu?

10:28 Rein Ratas

Aitäh küsimuse eest! Ei, jutt oli pakendist üldse. Muudatus käib ükskõik mis liiki pakendi kohta, mis mahub viietonnise aastamahu piirväärtuse alla. Ükskõik millise pakendi või selle liigiga on tegemist, kui pakendikäitluse aastamaht on alla viie tonni, siis ei pea audiitorkontrolli läbi viima. Nii et eraldi liike ei puudutatud, kuna peaaegu kõik liigid mahuvad mõiste "pakend" alla ja selle piirväärtuse, viie tonni sisse. Olen rääkinud.

10:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Kokk, palun!

10:29 Aivar Kokk

Ma küsin veel kord: mida te seal komisjonis siis arutasite? Kui ettevõtja toob kaupa sisse, siis ta peab pakendi või taaraga midagi tegema ehk ta viib need kogumiskohtadesse. Ma saan väga hästi aru, et ma viin papi sinna ja viin plasttaara sinna. Aga kas ma tõesti peaksin ka euroaluse, mida saaks uuesti kasutada, kuhugi ära viima ja tekitama sellega keskkonnakahju, et mõnes teises kohas saetakse metsa ja tehakse uusi euroaluseid? Äkki peaks komisjon selle olulise seaduseelnõu arutelul ikka väga täpselt selgeks tegema, mis on kulud ja milline on keskkonnasõbralik käitumine.

10:30 Rein Ratas

Teie ettepanek on igati õige ja teretulnud, sest euroaluseid võiks ju käsitleda tagastuspakendina. Kui ma ei eksi, siis on ka mõningaid ettevõtjaid, kes neid tagasi võtavad, ja nad lähevad ringlusse sisuliselt tagastuspakendina. Muidugi olenevalt sellest, mis materjalist nad on tehtud, sest ka euroaluseid on erinevad, aga põhiliselt, suures osas on need puidust. Siis nad lähevad paremal juhul kütteks, aga parimal juhul võiksid tõesti minna ringlusse tagastuspakendina. Nii et see on küsimus, mida tasub arutada. Kuid pakendiseaduse muudatuse raames see tõesti ei tõusnud päevakorrale, isegi mitte enne esimest lugemist täiskogus, kui küsimus oli küllaltki laiapõhjaliselt arutusel. Ilmselt tuleb selle teemaga tegelda, see on õige. Olen rääkinud.

10:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Kas Riigikogu liikmetel on soovi avada läbirääkimisi? Läbirääkimissoovi ei ole. Muudatusettepanekuid ei ole eelnõu kohta esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 125 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

4. 10:32 Raamatupidamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (65 SE) teine lugemine

10:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme päevakorraga edasi. Neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud raamatupidamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 65 teine lugemine. Ettekandja on majanduskomisjoni liige Maris Lauri. Palun!

10:33 Maris Lauri

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Raamatupidamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu algatas Vabariigi Valitsus s.a 16. juulil. Eelnõu

esimene lugemine Riigikogu täiskogus oli 11. novembril ning esimene lugemine lõpetati. Majanduskomisjon arutas raamatupidamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu oma 26. novembri istungil, kus vaadati läbi muudatusettepanekud ja langetati menetluslikud otsused.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks, 19. novembriks kella 12-ks ei laekunud ühtegi muudatusettepanekut Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega teistelt komisjonidelt. Eelnõu algataja esindaja esitas komisjonile kaalumiseks 12 muudatusettepanekut ja eelnõu edasist menetlemist ettevalmistav töögrupp kaks ettepanekut. Komisjonis leidis toetust üks töögrupi ettepanek, täpsemalt nr 2, mistõttu eelnõu algataja esindaja võttis enda esitatud alternatiivse ettepaneku tagasi. Teine töögrupi esitatud ettepanek nägi ette muudatuse eelnõu § 1 punktis 44. Selle eesmärk oli sätestada, et riigi majandusaasta tegevusaruanne sisaldab ülevaadet ka riigi raamatupidamiskohustuslase siseauditi korraldamisest, mis on laiemas sisuga, võrreldes eelnõus väljapakutuga. Pakutud sõnastuse kohaselt oleks riigi majandusaasta aruanne hõlmanud informatsiooni siseauditi korraldamisest kõigi riigi raamatupidamiskohustuslaste juures, mitte ainult ministriumides. Eelnõu algataja esindaja ei toetanud ettepanekut, kuna see oleks tekitanud siseauditi kohustuse asutustele, kus seda seni ei ole tehtud ja kuhu selle sisseviimine poleks asutuse väiksuse tõttu otstarbekas. Ettepanek ei leidnud ka komisjoni toetust ja see arvati muudatusettepanekute loetelust välja.

Eelnõu algataja esindaja ja juhtivkomisjon toetasid ülejäänud muudatusettepanekute loetelus esitatud ettepanekuid. Enamik muudatusettepanekuid muutis eelnõu teksti paremini jälgitavaks ja regulatsiooni sihtrühmadele arusaadavamaks. Need olid muudatusettepanekud nr 1, 3–8 ja 10.

Sisulised muudatusettepanekud olid järgmised. Muudatusettepanekuga nr 2 muudeti mõnevõrra mikroettevõtja definitsiooni. Selle tulemusena on mikroettevõtjaks osaühing, varasemas sõnastuses oli ta äriühing. Esiialgse sõnastuse järgi mikroettevõtja ei olnud käibemaksukohustuslane, nüüd on see asendatud tingimusega, et müügitulu on 50 000 eurot. Selle muudatusega laiendati mikroettevõtjate esialgu väga kitsast ringi ning ühtlustati definitsiooni väike-, keskmise suurusega ja suurettevõtjate definitsiooniga.

Muudatusettepanek nr 9 on tehtud Raamatupidamise Toimkonna ettepanekul ja selle eesmärk on täpsustada, millistel juhtudel ei pea konsolideeritavat üksust rida-realt kajastama konsolideerimisgrupi aruandes. Mõningat diskussiooni tekitas küsimus, kas konsolideeritava üksuse kohta vajaliku teabe hankimise kulude puhul peaks kasutama sõnu "äärmiselt ebamõistlik" või piisab sõnast "ebamõistlik". Kuna selline olukord peaks olema ülimalt harukordne, siis otsustati jääda eelnõu algataja ettepaneku juurde ja kasutada väljendit "äärmiselt ebamõistlik".

Muudatusettepanekud nr 11 ja 12 on seotud eelnõu jõustamisega. Eelnõu algataja oli planeerinud, et eelnõu jõustub 30. novembril, aga arvestades kõiki vajalikke toiminguid, otsustati jõustumine lükata edasi 1. jaanuarile 2016. Samuti muudetakse mõningaid teisi jõustumistähtaegu, et anda Raamatupidamise Toimkonnale ning Registrate ja Infosüsteemide Keskusele aega vajalike muudatuste tegemiseks.

Juhtivkomisjon tegi järgmised menetluslikud otsused. Raamatupidamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu otsustati saata Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks s.a 8. detsembriks ettepanekuga teine lugemine lõpetada, ning kui teine lugemine lõpetatakse, siis viia 10. detsembril läbi kolmas lugemine ja panna eelnõu lõpphääletusele. Eelnõu vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Täna!

10:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, küsimusi teile ei ole. Kas Riigikogu liikmetel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole.

Eelnõu kohta on esitatud 12 muudatusettepanekut ja me vaatame need nüüd läbi. Esimese muudatusettepaneku on esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Teise muudatusettepaneku on esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Kolmas muudatusettepanek on majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Neljanda muudatusettepaneku on esitanud samuti majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Viienda muudatusettepaneku on esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kuues muudatusettepanek on majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Seitsmes muudatusettepanek on majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kaheksas

muudatusettepanek on samuti majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Üheksanda muudatusettepaneku on esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kümnes muudatusettepanek on samuti majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 11. muudatusettepanek on majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 12. muudatusettepaneku on esitanud majanduskomisjon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Oleme läbi vaadanud kõik esitatud muudatusettepanekud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 65 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

5. 10:40 Tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu (118 SE) esimene lugemine

10:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi viienda päevakorrapunkti juurde: Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu 118 esimene lugemine. Ettekandja on tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski. Palun!

10:40 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Tervist, lugupeetud kolleegid! Tutvustan teile Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse muutmise seaduse eelnõu. Esiteks natukene vormist. Nimelt on Eestil kohustus üle võtta Euroopa Liidu tubakadirektiiv. Võtame selle üle kahes osas. Kuna direktiivi rakendamiseks on kiire, siis esimese eelnõuga, mida me täna käsitleme, menetleme ära kõige kiiremad asjad, mis puudutavad tubakatoodete pakendamist. Lähikuudel tuleme Riigikokku ka paketi teise osaga, et teha ülejäänud muudatused, mis on ajendatud direktiivist, aga ka Eesti tubakapoliitika rohelises raamatus kokku lepitud põhimõtetest.

Tulen nüüd konkreetset selle eelnõu juurde. Eestis on teadlikult võideldud tubaka tarvitamisest tulenevate kahjudega üle 15 aasta. On tehtud märkimisväärseid pingutusi suitsetamise vähendamiseks, kohaldades ühtlasi selleks, et rahva tervist kaitsta, mitmeid seadusi. Esimene tähtis samm tehti 1997. aastal, mil reklaamiseadusega keelati tubakatoodete reklaamimine. 2000. aastal võeti vastu esimene tubakaseadus, millega muu hulgas kehtestati nõue panna tubakatoodete pakenditele terviseohu hoiatus ja keeld müüa tubakatooteid alaealistele ning piirati avalikes ruumides suitsetamist. 2005. aastal jõustus Maailma Terviseorganisatsiooni tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioon. Sellest lähtudes võeti Eestis samal aastal vastu uus tubakaseadus, millega kehtestati tubakatoodete märgistamise nõuded, sponsorluse ja müügiarenduse keeld ning avalikus kasutuses olevates siseruumides suitsetamise keeld. Samuti on järk-järgult tõstetud tubakatoodete hinda.

Siinkohal avaldan tänu Riigikogu kõikidele koosseisudele, kes on need olulised muudatused vastu võtnud. Nende muudatuste tulemusena võime öelda, et suitsetamise levimus Eestis on vähenemas. Kui 1990-ndatel märkasime isegi ajutist kasvu, siis aastaks 2010 oli suitsetamise levimus vähenenud hinnanguliselt ligi kümnendiku võrra, võrreldes 1990-ndatega. Eriti kiiresti on suitsetamine vähenenud viimase nelja aasta jooksul, mil suitsetajate osakaal on langenud veel viiendiku võrra. Siiski on praegu veel 22% Eesti täiskasvanutest igapäevased suitsetajad, ja kuna Eestis on suitsetajate seas kaks korda rohkem mehi kui naisi, siis eriti meeste seas on suitsetamise levimus endiselt märkimisväärselt suur. Positiivne trend on, et noorte seas on suitsetajaid selgelt vähem. Selle me oleme seadnud ka oma pikaajaliseks eesmärgiks. Viimase nelja aasta jooksul on kasvanud kooliõpilaste osakaal, kes on märkinud ennast mittersuitsetajaks. Nende osakaal on suurenenud 6% ja jõudnud 92% tasemele, mis on kindlasti äärmiselt positiivne.

Suitsetamine on loomulikult väga suur terviserisk, seda ei pea siin kellelegi eraldi üle kordama, ning suur on ka sellest riigile põhjustatud majanduslik kahju. Lisaks varajasele suremusele on suitsetajatel suurem tõenäosus haigestuda pahaloomulistes kasvujärges ja südame- ja veresoonkonnahaigustesse. Eestis on haigestumise tõttu kaotatud eluaastatest ja ennetähtaegselt suremusest 8,3% tingitud tubaka suitsetamisest, hinnanguliselt ligi 4000 surma aastas. 2004. aastal tehtud uuringu põhjal oli suitsetamisega seotud Eesti rahvastiku tervisekaotus sel aastal kokku 28 000 eluaastat. Suitsetamisest tulenev otsene majanduslik kahju riigile on ühe analüüsi põhjal vähemalt 65 miljonit eurot aastas. Muret tekitav asjaolu on ka see, et Eesti paistab teiste Euroopa Liidu riikide hulgas silma suitsetamise suure levikuga kooliõpilaste seas. Meil hakkavad noored teiste riikidega võrreldes

suitsetamist proovima tunduvalt nooremas eas, keskmiselt 12-aastaselt. Noortel põhjustab suitsetamine peale eespool nimetatud haiguste ja diagnooside ka halvenenud kopsufunktsiooni, füüsilise võimekuse vähenemist ning astma- ja köhariski suurenemist.

Lähtudes tubaka tarbimisega seotud kahjustest ja tõsisest ohust inimeste tervisele on Euroopa Komisjon koos liikmesriikidega lirimaa eesistumise ajal kehtestanud direktiivi, mille põhjal teeme ka meie vastavad muudatused. Järgnevalt tutvustan neid teile lühidalt. Laias laastus võib need jagada kolme ossa: esiteks, tubakatoodete pakendite nõudeid ja märgistust puudutavad muudatused; teiseks, muudatused, mis puudutavad tubakatoodete koostist ehk lisaainete sisaldust neis; kolmandaks, tubakapoliitika rohelisest raamatust tulenev muudatus piirata suitsetamiskohtade hulka hoonetes. Alustan tubakatoodete koostisest. Sellekohased nõuded on eelnõu § 1 punktides 1 ja 2. Need nõuded kehtestatakse vähendamaks tubakatoodetes kasutatavatest lisaainetest tulenevaid terviseriske. Juba tubakas iseenesest sisaldab märkimisväärse hulga mürke, ent paraku kasutavad tubakatootjad peale selle veel igasuguseid lisandeid, mis on tervisele kahjulikud ja mida minu jaoks üllatuslikult pole siiani sisuliselt reguleeritud. Selle direktiivi ja esitatud eelnõuga sätestatakse kohustus hinnata ja registreerida tubakatoodetes kasutatavad lisaained vastavalt nn REACH-määrusele. See tähendab, et toodete keemilise koostise mõju tervisele saab tunduvalt paremini hinnatud. Tubakatoodetele keelatakse lisada vitamiine ja muid lisaaineid, kofeiini või tauriini ning muid stimulaatoreid. Samuti keelatakse lisandid, mis annavad eralduvatele ainetele värvuse. Otse öeldes, tubakasuitsu ei tohi värvida ilusaks ja valgeks, vaid see peab nägema välja selline, nagu ta on. Keelatakse lisandid, mis hõlbustavad sissehingamist või nikotiini omastamist. Siin on kõige parem näide kahtlemata mentool, mis lihtsustab nikotiini sissehingamist ja sellisena on teinud suitsetamise populaarsemaks näiteks naiste ja noorte seas. Ja viimasena keelatakse lisandid, mis on põletamata kujul kantserogeensed, mutageensed või reproduktiivtoksilised. Ühtlasi sätestatakse, et tubakatoodete filtrid, paberid, pakendid või kapslid ei tohi sisaldada maitse- ega lõhnaaineid, tubakat ega nikotiini.

Pakendamine ja märgistamine. Peamise uuendusena lisatakse eelnõuga tubakaseadusesse terviseohu ühendhoiatuse kasutuselevõtmise kohustus, mille järgi kogu Euroopa Liidus on edaspidi ühtsed nõuded terviseohu hoiatusele. Selle kohaselt on sigarettide, suitsetamistubaka, sh vesipiibutubaka pakendil teksthoiatust koos asjakohase pilthoiatuse ehk üsna groteskse värvifotoga. Meie puhul on tegemist direktiivi nn kohustusliku osa ülevõtmisega. Mõned riigid on iseseisvalt läinud ka rangemat teed. Näiteks Ühendkuningriik, lirimaa, Ungari ja Prantsusmaa on teatanud oma kavatsusest võtta kasutusele standardiseeritud pakend, kuhu ei kanta isegi tootja kaubamärgi kujunduselemente, vaid sisuliselt kogu pakk ongi üks suur terviseohu hoiatus. Kui vaadata seda miinimumprogrammi, mis meil eelnõus on, siis see koosneb kolmest elemendist. Esiteks, neli teksthoiatust. Teiseks, pilthoiatus, millel igal aastal vahelduvad fotod selle kohta, mida suitsetamine võib suitsetajale kaasa tuua. Kolmandaks, nõustamise teave nendele inimestele, kes soovivad suitsetamisest loobuda. Pakendile ei ole lubatud märkida teavet tubakatoote nikotiini-, tõrva- või vingugaasisisalduse kohta. Pakendil ei tohi olla viiteid maitsele, lõhnale, mis tahes maitse- ja lõhnaainetele ega muudele lisaainetele. Samuti ei tohi suitsupakk vihjata majanduslikule kasule, sinna ei tohi olla trükitud ega lisatud mingisuguseid kuponge, millega pakutakse allahindlust, tasuta jagamist, "kaks ühe hinna eest" vms soodustusi.

Määratud on ka terviseohu üldhoiatuste minimaalsed mõõtmed pakendil. Üldiselt on selle eelnõu kohaselt enamik tubakatoote pakendist eraldatud terviseohu hoiatustele, sh on ära määratud märgistuse asukohad ja teksti suurus. Suitsupakendi märgistamise teema on Euroopa Komisjoni otsese kontrolli all, mis tähendab seda, et pakendite kujundusnõuded on kõikides Euroopa riikides ühesugused. Kogu suitsupakendi pindalast peavad terviseohu hoiatused katma 65%. Lisatakse ka nõuded taimsele suitsetatavale tootele. Eeskätt räägime siin vesipiibutubakast, mille nõuded on leebemad. Need on varem olnud leebemad ja jäävad ka praegu leebemaks, aga eelnõu järgi peab terviseohu hoiatus siiski katma 30% pakendi pinnast tekstiga "Selle toote suitsetamine kahjustab sinu tervist".

Eelnõuga keelatakse alates 1. juunist 2017 hoonetes asuvad suitsetamisalad. Sellised muudatused on vajalikud suitsuvaba keskkonna tagamiseks, inimeste tervise kaitseks ja tubakapoliitika rohelise raamatu meetmete elluviimiseks. Iseenesest on muudatus ju kõigile selge, aga täpsustuseks ütlen, et suitsetamisalade puhul ei räägi me mitte suitsetamisruumidest, vaid suitsetamisnurkadest, mis ei ole seintega eraldatud. On küll nõue, et seal peaks olema alarõhk, nii et suits ei leviks teistesse ruumidesse, aga praktikas ei ole see siiani toimunud. Seetõttu on eelnõuga ette nähtud avatud suitsetamisalade keelamine aastast 2017. Eestis on teadaolevalt selliseid alasid veel ligikaudu 40. Kui mu mälu ei peta, siis

suur hulk neist asub kultuuriasutustes.

Ma arvan, et olen olulisema ära rääkinud. Vastan meeleldi teie küsimustele. Aitäh!

10:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Tõepoolest, teile on ka küsimusi. Laine Randjärv, palun!

10:54 Laine Randjärv

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Ma olen veendunud, et igasugused lisahoiatused, mis aitavad hoida inimeste tervist ja kujundada noortel õigeid ja häid harjumusi, on kindlasti ülivajalikud. Aga ma küsin niimoodi. Te olete ka noor inimene. Kuidas teie isiklikult tunnete, kas see, kui te suitsupaki peal hoiatust näete, muudab teie harjumusi, käitumist seoses suitsetamisega?

10:54 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Eks nende muudatuste üks eesmärke on kindlasti hoida noori suitsetamisest eemal, et noored ei hakkaks suitsetama. Eri riikide uuringud on selgelt näidanud, et pilthoiatustel on suitsetamist vähendav mõju. Ma ütlen nüüd mälu järgi, et kui Suurbritannias pilthoiatused seadustati, siis oli selle mõju tubaka tarbimisele keskel läbi 0,5–0,6%, mis on tegelikult märkimisväärne, kui mõelda inimeste arvule, mis selle 0,6% taga on. Noorte puhul on üldiselt seda tüüpi hoiatuste mõju suurem. Nagu ma alguses ütlesin, on meil suitsetamise levimus täiskasvanute seas vähenenud 1990. ja 2000. aastatel umbes kümnendiku võrra, üldnumbrites siis kahe protsendipunkti võrra, ja viimase nelja aasta jooksul veel viiendiku võrra. Noorte seas on suitsetamise vähenemine olnud veel kiirem, suitsetamine ei ole tänapäeva noorte jaoks enam popp. Kuna enamik igapäevasuitsetajatest on hakanud suitsetama juba alaealisena, siis meie eesmärk ongi hoida ära selle sõltuvuse teket selles eas.

10:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Kokk, palun!

10:56 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Kindel on see, et see on hea seadus ja kõik need ohumärgid ja hoiatuslaused peaksid pakendil olema. Siia on pandud kirja ka mõõdnud, kui suured peavad hoiatava teksti tähed olema. Seoses selle seaduse vastuvõtmisega peavad kõik suitsupakid minema tunduvalt suuremaks, kui nad praegu on. Ühelt poolt me püüame siis nagu ühte pahet likvideerida, aga teistpidi teeme võib-olla keskkonnale halba, kulutame metsa, et teha pakendid suuremaks. Kas on ikka hea mõte teha pakendid suuremaks, et kogu tekst sinna ära mahuks?

10:57 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Tõsi ta on, et selliste pisikeste toredate suitsupakkidega, mida turundatakse eeskätt naisterahvastele, mida on tore käekotti pista, läheb asi keeruliseks. Need pakid peavad minema suuremaks, sest terviseohu hoiatused, mille mõõtmed on direktiivis väga selgelt kindlaks määratud, ei mahu sinna peale lihtsalt ära. Kas tulemus on see, et tehakse suuremad pakid ja hoitakse pool pakki tühjana, selles ma ei ole päris kindel, aga seda ei saa loomulikult ka täielikult välistada. Kui me vaatame näiteks Saksamaa tubakapakendeid, siis seal on selgelt olnud selline tendents, küll maksupoliitilistel põhjustel, et suitsupakis on sõltuvalt aastast sees kas 14, 16 või 22 sigaretti. Nii et teoreetiliselt on see võimalik ja tõenäoliselt kaasneb sellega ka mingisugune keskkonnakahju. Aga kui panna kaalule need suuremad suitsupakid ja inimeste tervisekahju, siis ma arvan, et terviseargumendid on tugevamad. Üldiselt on ju kehtestatud ja selle eelnõuga kehtestatakse täiendavalt tubakatoodete miinimumkogused pakendis. Üldine suund, mis on teaduslikult tõestatud, on see, et pakis peaks olema palju sigarette. Meil selliseid asju väga palju ei ole, aga mitmes riigis müüakse näiteks 10-sigaretilisi pakke. On tõestatud ja tuvastatud, et see muudab suitsetamise kättesaadavamaks, sest suitsupakk on siis odavam. Nii et miinimumkoguse kehtestamise mõte on vähendada tubakatoodete kättesaadavust, tõstes sellega sisuliselt paki hinda. Eriti puudutab see noori, kellel alati ei ole võib-olla raha suure suitsupaki ostmiseks, eriti kui meil tubakaaktsiisi ikka jätkuvalt tõstetakse. Igasugused väiksemad pakid teevad tükihinna odavamaks ja neile kättesaadavamaks.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andre Sepp, palun!

11:00 Andre Sepp

Aitäh, istungi juhataja! Hea ettekandja! Põhimõtteliselt võib ju nõus olla, et pahede esiletoomine peaks aitama kaasa nende vähendamisele. Mu küsimus on aga mõjuanalüüside kohta. Kui tuua paralleel alkoholiiga, siis alkoholi- ja tubakareklaam on Eestis piiratud. Me teame aga, millised on alkoholitarbimise numbrid, võrreldes teiste riikide omadega. Oma ettekandes nimetasite teiste riikide mõjuanalüüsi ja väitsite, et meetmed on olnud mõjusad. Kas Eestis on tehtud või on plaanis teha ka realistlikke mõjuanalüüsi nende keeldude kohta, mida on kavandatud rakendada nii tubaka kui ka alkoholi puhul?

11:00 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Erinevalt alkoholireklaamist, mis on Eestis väga laialt lubatud ja mida me kõik saame nautida nii siis, kui me avame Delfi, kui ka siis, kui me avame õhtuti oma televiisori, on tubakareklaam Eestis juba peaaegu 20 aastat igasugustes vormides täielikult keelatud. Tubakat ei reklaamita. Tervisevaldkonna seisukohast ei ole mitte mingisugust põhjust kohelda alkoholi teistmoodi kui tubakat.

Kui me räägime mõjuanalüüsist, siis siin on mitu aga. Ma rääkisin analüüsist, mida on tehtud teistes riikides rakendatud muudatuste kohta. Meil konkreetset muudatust ehk siis pilthoiatust veel rakendatud ei ole. Üldiselt on Maailma Terviseorganisatsioon aga andnud riikidele soovitusi nii alkoholipoliitikas kui ka tubakapoliitikas, tuginedes just nimelt ulatuslikule teaduslikule teadmusele, mis selles valdkonnas on olemas teistes riikides, ja hinnanud ka piirangute efektiivsust eesmärkide saavutamisel. Eks põhimõtteliselt on nii nagu alkoholi puhulgi väga oluline mõjutegur hind. Kahtlemata on üks olulisemaid põhjuseid, miks Eestis on suitsetamine vähenenud, väga märkimisväärne tubaka hinna tõus. Teine mõjutegur on kindlasti reklaam, mis eriti puudutab noori ja kaugemat perspektiivi. Kolmas tegur on müügivõimalused ja tubakatoodete kättesaadavus.

Järgmises eelnõus, millest ma täna ei rääkinud, aga mida ma nimetasin, viidates, et sellel paketil on ka teine osa, on üks tubakapoliitika rohelises raamatus kokkulepitud meede. Selleks on tubakatoodete leti alla viimine – ma ei mäleta täpselt, mis aastast see oli, mälu järgi vist 2019. aastast – vältimaks seda, et tubakatooted oleksid ostjale nähtavad, kui poodi minnakse. Nii nagu alkoholi nii ka tubaka puhul toimivad meetmed tavaliselt komplektina. Mitmesuguste meetmete koostoime ning loomulikult ka teadlikkuse kasvu, ennetustegevuse ja ravi tulemusena muudetakse sotsiaalset normi. Nii et see, mis Eestis tegelikult on toimunud, on see, et suitsetamine ei ole enam popp. Eriti noorte seas me näeme, et suitsetamine ei ole enam äge, nii nagu ta kunagi oli. See toob selgelt kaasa ka suitsetamise levimuse vähenemise.

Üks oluline muudatus oli kindlasti see – ei mäleta enam täpselt, vist 2005. aastal –, kui Eestis siseruumides suitsetamine ära keelati. See on minu meelest üks parimaid näiteid selle kohta, kuidas enne oli suitsetamine sotsiaalne norm – suitsetajad läksid restorani, võtsid oma pakid välja, sõltumata sellest, kas nende ümber oli ka mittesuitsetajaid või lapsi. Ma mäletan, kui oli diskussioon selle keelustamise üle, siis mõni ütles umbes niimoodi, et kui mittesuitsetajale ei meeldi suitsuhais, siis ärgu tulgu restorani. Mittesuitsetajad oleksid pidanud siis muutma oma käitumist sõltuvalt suitsetajate eelistusest. See asi on nüüd Eestis kindlasti muutunud ja ma arvan, et meetmete koosmõjus ongi see tulemus tulnud.

Teha iga meetme kohta mõjuanalüüsi, mitu protsenti see nüüd suitsetamist vähendas, on väga keeruline. Seda on keeruline teha isegi Suurbritannias, kus on väga palju tarbijaid, aga Eestis on seda eriti raske teha. Raske teha ka just nimelt seetõttu, et meetmed töötavad komplekselt, üksikut tükki välja võtta on väga keeruline. Küsimus on selles, missugune on sotsiaalne norm, mida riiklikud regulatsioonid siis ühte- või teistpidi suunavad.

11:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Arno Sild, palun!

11:05 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Eesti Maaomavalitsuste Liit on väitnud eelnõu kooskõlastamisel selliselt: "Eelnõu seletuskirjas ei analüüsita seaduse rakendamisega seotud kohaliku omavalitsuse eeldatavate kulude suurust ja ei näidata seoses hoolekandeteenuse osutamisele uue nõude kehtestamisega kaasnevate kulude katteallikat." Samas on väidetud, et suitsetamisruumide nõuetekohane korrastamine võib maksma minna 3000 – 25 000 eurot. Kuidas te seda kommenteerite?

11:06 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ma arvan, et kohalikud omavalitsused, sh nende hoolekandetasutused, on väga huvitatud sellest, et nende inimesed oleksid tervemad, eriti need inimesed, kes ise ei suitseta. Ma arvan, et nende inimeste tervise kaitse võiks olla kohalike omavalitsuste prioriteet. Küllap nad saavad nende alade seinte taha panemisega kenasti hakkama ja eesmärk on üllas. Loomulikult, kui ala soovitakse toaks ümber ehitada, siis see nõuab lisainvesteeringuid. Selleks on antud ka ülemineku-aeg aastani 2017, et neid investeeringuid teha. Ma küll ei usu, et see kellelegi rahaliselt üle jõu käib. Ja võib-olla selles kontekstis tasub mõelda, et ehk ei peagi igas asutuses suitsetamisruumi olema.

11:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

11:06 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Te viitasite oma sõnavõttus sellele, et suitsetamine põhjustab ennetähtaegset surma. Äkki te selgitate, millised on tähtajalise surma tunnused või kriteeriumid, millal see tähtajaline surm lähenema hakkab.

11:07 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ma ütlesin "välditava surma".

11:07 Märt Sults

Oot-oot, ma ei ole küsimust lõpetanud. Teiseks ma tahtsin juhtida teie tähelepanu sellele, et minu mäletamist mööda oli nõukogude ajal restoranides suitsetamine lubatud alles peale kaheksat ja kella kaheksa ajal lapsi enam restoranides ei olnud. Palun küsimusele vastata!

11:07 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Enda teada ma ütlesin küll "välditavaid surmasid", aga eks me saame stenogrammist järele vaadata. Võib-olla ma tõesti eksisin, aga siis ma parandan ennast. Ma pidasin silmas välditavaid surmasid, sest mõned surmad ei ole välditavad. Tubakast põhjustatud surmad on välditavad. Inimene saab käituda ühte- või teistpidi ning selle kaudu vähendada oma suremisriski. Nii lihtne see ongi.

11:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Monika Haukanõmm, palun!

11:08 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister! Euroopa Liidu tubakatoodete direktiiv ütleb, et mingi maitse või lõhnaga tubakatoodete puhul, mille turuosakaal on üle 3%, võib kasutada ka üleminekuperioodi aastani 2020. Teadupärast on eestlased mentoolisigaretide usku ja nende turuosa on umbes 20%. Eesti ei kasuta üleminekuperioodi võimalust. Nagu teada, mentoolisigaretidel legaalselt asendustoodet ei ole, mis viib ilmselt selleni, et hakatakse ostma ebaseaduslikke sigarette või tooma mentoolisigarette Soomest ja Lätist, kus kasutatakse üleminekuperioodi. Inimeste harjumusi päevapealt ei muuda. Kas on kaalutud kasutada üleminekuperioodi?

11:09 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Jah, see mure on meile teada. Tõepoolest, üks erandivõimalus on selles direktiivis antud, ja just nimelt mentoolisigaretidele. See on küll sinna protsendi taha peidetud, aga sisuliselt me räägime mentoolisigaretide puhul üleminekuaja andmisest. Mil määral see sisuliselt on õigustatud, on väga

vaieldav. Aga salaturu risk, eriti Eestis, on kindlasti üleval. Valitsus või vähemasti Sotsiaalministeerium on plaaninud üleminekuajaga rakendada mainitud eelnõude paketi teise osa puhul. Selles konkreetsetes eelnõus oleme liikunud kiiremas tempos edasi just nimelt nende muudatustega, mis nõuavad tubakatootete turustajate ja tootjate väga kiiret tegutsemist, sest uued pakendinõuded peavad jõustuma 20. mail ja loomulikult peab ettevõtetel olema lõplik kindlus, missuguses vormis ja missuguste piltidega pakendid tulevad. Nii et järgmises eelnõus on meil küll plaanis selline ettepanek teha ja eks siis Riigikogu saab seda arutada.

11:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Liina Kersna, palun!

11:10 Liina Kersna

Aitäh! Nii nagu mitmed teised Euroopa Liidu liikmesriigid on ka Eesti andnud tubakatootjatele üleminekuaja, et oma tootmine selle uue seadusega kooskõlla viia. Kui pikk see üleminekuaj on ja kas te peate seda piisavaks? Selles seaduseelnõus on erinevad jõustumistähtjad.

11:10 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Põhilised muudatused, mis puudutavad pakendeid, jõustuvad 20. mail 2016. See on direktiivi ülevõtmise tähtaeg ja sellega ongi väga kiire. Ei ole ükski liikmesriik selles süüdi, et on väga kiire, sest liirima eesistumise ajal suudeti see direktiiv üsna viimasel hetkel vastu võtta ja nüüd on Euroopa Komisjon päris pikalt võtnud aega selleks, et ette valmistada ja teatavaks teha määrused, mis puudutavad konkreetseid pakendinõudeid, terviseohu hoiatusi, pilte jne. Me tulime selle eelnõuga tegelikult välja veel enne nende määruste kinnitamist. Mul ei ole isegi praegu lõplikku informatsiooni, kas need tänaseks on kinnitatud. Igal juhul me oleme selle mustandi kätte saanud ja teame, missugused need pakendid tulevad. Me oleme ka tubakatootjatega suhelnud, nii et põhimõtteliselt võivad nad hakata uute nõuete järgi toimetama.

Seaduse vastuvõtmisega on selles mõttes kiire, et 20. mail 2016 peavad need piirangud jõustuma. 2017. aasta muudatused puudutavad suitsetamisalasid ja nende puhul on antud terve aasta pikendust. Siin oli küsimus selle kohta, kuidas kohalikud omavalitsused saavad hooldekodudes suitsetamistoad tehtud, kui neid seni veel ei ole. Ma arvan, et enamikul on. Nende muudatuste tähtaeg on 2017. aasta 1. juuni. Sai räägitud ka mentoolisigaretidest, mida käsitletakse küll järgmise eelnõu kontekstis. Nende puhul on samuti üleminekuaj. On veel üks paragrahv, millest ma täna hommikul püüdsin aru saada, aga ausalt öeldes ma ei ole kindel, et lõpuni sain. See on eelnõu § 1 punkt 12, mille jõustumise tähtaeg on 2019: "Terviseohu ühendhoiatus kantakse sigarettide ja suitsetamistubaka müügipakendi ja seda vahetult ümbritseva rühmapakendi kõige nähtavamale pinnale ..." Ma ei ole päris kindel, mida see tähendab. Nii et tunnistan oma ebakompetentsust, aga ma olen juba palunud, et seda täpsustataks.

11:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

11:13 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Minu arvates on tubakavastases võitluses kõige tõhusam meede see, kui näidata isiklikku eeskujut. Ma ei kujuta ette, et minu kodus või minu autos saaks keegi suitsu teha, see on välistatud. Ja ka minu suguvõsas ei tee ei lapsed ega keegi teine suitsu. Aga ma küsin selliselt: millal lõpetatakse ära varjatud reklaam, näiteks kaupluses kassade kohal? Sõltumata sellest, kui kaua kauplus lahti on, on see reklaam seal kogu aeg üleval, st suitsupakid on avalikult nähtaval. Seal võib vabalt eeskujut võtta.

11:14 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Sellele küsimusele ma juba enne vastasin. Tubakaseaduse muutmise paketi teises eelnõus, mis jõuab Riigikokku lähikuudel, on planeeritud sätestada ka suitsupakkide n-ö leti alla peitmise regulatsioon. See on tubakapoliitika rohelises raamatus kokku lepitud meede. Ma jään praegu küll vastuse võlgu, mis

kuupäevast see regulatsioon jõustuma peaks. Seal on mingisugune üleminekuaj, et müüjad saaksid oma sigaretipakkide hoidlad kuidagi ümber teha. See meede on planeeritud ja eelnõu jõuab ka lähikuudel Riigikokku.

11:15 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

11:15 Jaak Madison

Aitäh, hea asespiiker! Hea minister! Seletuskirja esimese lõigu teises ja kolmandas lauses on öeldud: "Samuti muudetakse suitsuvaba keskkonda käsitlevaid sätteid. Muudatuste sisuks on ruumides asuvate suitsetamisalade kaotamine." Äkki te saate lahti seletada, mida see endast täpsemalt kujutab. Milliste alade kaotamist on ette nähtud ja kuhu need suitsetamisalad siis liiguvad? Ma mäletan, et kui seda asja rakendati, siis oli eesmärk mitte häirida mittersuitsetavaid inimesi, luua eraldi suitsetamisalad siseruumides, restoranides, baarides ja muudes asutustes. Mõte oli, et kõik oleksid omadega rahul, nii suitsetajad kui ka mittersuitsetajad. Mis nüüd selle muudatuse eesmärk on ja kes sellest võitma peaks?

11:15 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ühes oma varasemas vastuses ma rääkisin, millest siin jutt käib. Jutt ei käi mitte suitsetamisruumidest, vaid suitsetamisaladest. Suitsetamisruumi ja suitsetamisala vahe on piltlikult öeldes see, et ühel on uks ja teisel ei ole. Selle eelnõuga keelatakse suitsetamisalad ehk ruumis asuvad suitsunurgad, mis ei ole teistest suitsuvabadest aladest seinte ja uksega eraldatud. Praegune nõue on, et seal peab olema alarõhk, aga praktika näitab, et see sisuliselt ei toimi, st tubakasuits levib ka teistesse ruumidesse. Tegelikult levib see ka kinnistest suitsuruumidest, aga suitsetamisaladest eriti. Selliseid suitsetamisalaid on meie info kohaselt Eestis alles jäänud umbes 40, nii et neid on üsna vähe. Seletuskirjas on see arv ka kusagil toodud.

Selle muudatuse eesmärk on kaotada ära suitsetamisalad, mis tähendab seda, et vastavalt soovile võib ehitada sinna seinad ümber ja ukse ette ning teha suitsetamisalast suitsetamisruum, või siis kaaluda, kas hoones üldse on suitsetamiskohta vaja või mitte. Aga põhimõtteliselt on eesmärk jätkuvalt sama, st kaitsta mittersuitsetajaid. Avatud suitsetamisalad neid piisavalt ei kaitse.

11:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

11:17 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud minister! Teie erakond toetas innukalt valimisea langetamist 16. eluaastale selle jutuga, et siis me anname kodanikele võimu juurde. Kodanikuühiskonnast räägib teie erakond üldse palju. Mul on selline üldfilosoofiline küsimus selle seaduseelnõu kohta. Millal tuleb see piir ette või kus see mõistlik piir teie arvates on? Kodanike kukil istub suur vend, kes kirjutab neile ette, mida nad tohivad teha ja mida nad ei tohi teha. Kas te peate siis kõiki kodanikke ikkagi idiootideks, et nad ei tea, kuidas oma tervist hoida või kuidas käituda? Minu meelest on see seadus, mis läheb väga sügavalt kodanike enda otsustus- ja tegevusvabaduse kallale.

11:18 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Te olete sellest eelnõust täiesti valesti aru saanud. Inimesed võivad jätkuvalt minna poodi ja osta tubakatooteid, mitte keegi nende õigusi ei piira, välja arvatud alaealised, kelle puhul piiratakse terviseriskiga käitumist mitte ainult selles valdkonnas, vaid ka alkoholi tarbimisel. Mul on loomulikult hea meel, et teie erakond on hakanud viljelema liberaalset maailmavaadet, aga teie loogika põhjal võiks ju öelda, et kui iga inimene ise otsustab, siis võiks kõik narkootikumid ka legaalseks teha, mis see riik neid siis keelab. Ma ei saa selle tõlgendusega kuidagi nõustuda, ma arvan, et riigi kohustus on kaitsta oma inimeste tervist. Loomulikult puudutab see alaealisi teravamalt, aga ka kõikide teiste puhul peab riik astuma samme selleks, et suitsetataks vähem. Terviseohu hoiatused on minu meelest täiesti asjakohane meede. Kui on võimalik rakendada muid meetmeid, näiteks tõsta aktsiisi, nagu praegu on otsustatud, siis seda tuleb kindlasti ka teha, selleks et tubaka tarbimist vähendada. Aga need, kes ikka väga tahavad, saavad jätkuvalt edaspidigi suitsetada.

11:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Igor Gräzin, palun!

11:19 Igor Gräzin

Austatud härra minister! Veidi vanema põlvkonna esindajana olen ma pannud tähele ühte asja. Ka kõige mõõdukamad ja viisakamad piirangud langevad varem või hiljem mingi hullu või fanaatiku ohvriks, kes teeb isegi mõõduka piirangu millekski jaburaks. Viimane näide seoses suitsetamisega on Massachusettsi, Connecticuti ja Maine'i osariik, kus keelati ära filmid, milles näidati James Bondi, Humphrey Bogartit, Ingmar Bergmani, Ronald Reaganit ja Margaret Thatcherit suitsetamas. Nad tsenseeriti lihtsalt välja. James Bondi filmist "Kuldkäsi", mis originaalis kestab kaks tundi ja viis minutit, jäi alles tund ja nelikümmend viis minutit, sest Bond suitsetas kogu aeg. Kas meid ka midagi taolist ähvardab?

11:20 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Ei ähvarda.

11:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaanus Karilaid, palun!

11:20 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea minister! Eelnõu seletuskirjas on viide Terviseameti uuringule tubakaseaduse täitmise kohta kultuuri- ja spordiasutustes. See on juba päris vana, viie aasta tagune uuring. Sealt tuleb välja, et 23% kultuuri- ja spordiasutuses ei täideta tubakaseaduse nõudeid. Kas vahepeal on tulnud informatsiooni, kas seaduse täitmine on paremaks läinud, või me tuginema ikka sellele viie aasta tagusele uuringule?

11:21 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma loodan, et on läinud paremaks. Tervise Arengu Instituut tegeleb suitsetamise teemadega igal aastal – uurib koolinoori ja on teinud eri valdkondades ka konkreetsemaid uuringuid, näiteks suitsetamise levimuse kohta kaadrikaitseväelaste seas jne. Seda infot, kas on tehtud uuemaid uuringuid, mis puudutavad tubakaseaduse nõuete täitmist hoonetes, mul praegu ei ole. Kui mõni selline uuring oleks tehtud, siis tõenäoliselt oleks see ka siin seletuskirjas välja toodud. Aga puhttunnetuslikult ei ole mina küll märganud, et Eesti hoonetes keelatud kohtades väga palju suitsetataks.

11:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

11:21 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud asespriiker! Hea minister! Te ütlesite, et eelnõu eesmärk on üllas. Mida üllast on selles või mis mõte on üleüldse nõudel, et sigarettide müügi pakend peab olema risttahukakujuline, et suitsetamistubaka müügi pakend peab olema risttahuka-, silindri- või taskukujuline? Andke andeks, see on sama jabur nagu banaani või kurgi kõveruse määramine. Mida me järgmisena hakkame niimoodi normeerima?

11:22 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Te olete sellest eesmärgist valesti aru saanud. Banaanidest ei ole siin kindlasti juttu ja see analoogia ei ole asjakohane. Probleem on siin selles, et tubakatootjad või tubakasektor on üsna võimekas seltskond, arvestades seda, et sellega on seotud väga suur äriiline huvi. Nad on väga võimekas seltskond ka selles suhtes, mis puudutab tubakatoote turundamist eri sihtrühmadele ja eriti uute tarbijate otsimist, olgu selleks siis naisterahvad – Eestis näiteks ei taha naised väga suitsetada – või noored. On mõeldud välja igasuguseid toredaid ja kavalaid nippe, kuidas tubakatooteid ahvatlevamaks muuta. Üks sellistest viisidest on see, et tubakatoote pakendid püütakse teha hästi atraktiivseks ja toredaks. Neid on tehtud hõbedast, metallist, pandud neile peale igasuguseid sädelevaid ja muid uhkeid

asju, et muuta sigarettide ostmine kuidagi emotsionaalselt toredamaks. Eestis ei ole seda tüüpi turundust väga palju olnud, nii et ongi keeruline ette kujutada, kui kaugele võib sellega minna. Eelmisel sotsiaalkomisjoni istungil, kus seda teemat arutati, toodi ka näiteid teistest riikidest, mida kõike seal on rakendatud. Ütleme niimoodi, et need konkreetset piirangud ei ole Eesti jaoks prioriteet, kuna meil ei ole sellist agressiivset turundust väga palju olnud, aga paljudes teistes riikides on seda olnud. Kuna tegemist on Euroopa reeglite ühtlustamisega, siis nendes riikides, kus on olnud väga agressiivne turundus, kus on kasutatud väga toredaid pakendeid, mis on teinud tubakatooted ahvatlevaks ja ilusaks, tehakse need nüüd tagasi igavaks ja inetuks.

11:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

11:24 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Mul on teile väga lihtne küsimus: kas te ise teete suitsu?

11:24 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Mul on olnud selle teemaga juba üsna mitu aastat, alates sellest ajast, kui kunagi alaealisena see asi külge jäi, selline üsna omaette kokkupuude jah. Sellest tulenevalt olen kõikidele alaealistele, keda ma tunnen, soovitanud, et ärge alustage, pärast on väga keeruline ja raske lahti saada. Kord saad, siis jälle ei saa. Nii ta on.

11:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

11:25 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud minister! Mul ei ole siin minuti jooksul muidugi aega teile selgitada, miks konservatiivid on isikuvabaduste vankumatud kaitsjad ja et see ei tee neid veel liberaalideks. Piisab, kui ma ütlen niimoodi, et tänapäeval on konservatiivid ja klassikalised liberaalid üsna sarnased, aga see ei ole sama asi mis päris liberaalid tänapäeval. Erinevalt lugupeetud ministrist või oma pinginaabrist ei ole mina kunagi olnud suitsetaja. Ma ei armasta suitsetamist, pean seda inetuks kombeks. Aga ma pooldan inimeste õigust ise valida, mismoodi nad oma elu korraldavad. Te tõite siin enne näite, et siis võiks ju lubada ka narkootikumide kasutada. Ma küsiksin vastu, et kui võtta arvesse kõik need n-õ üllad eesmärgid koos risttahukakujuliste suitsupakkidega, kas siis ei oleks mõistlikum suitsetamine lihtsalt ära keelata, mitte teha lõputuid regulatsioone teemal, kust saab, kui palju saab, kuidas saab ja mis värvi saab.

11:26 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma nüüd ei saanudki aru, kas te siis pooldate inimeste vabadust või te tahate selle ära keelata. Püüdke selles küsimuses ikka mingile seisukohale jõuda. Loomulikult oleks mul väga hea meel selle üle, kui Eestis ja kogu maailmas enam üldse ei suitsetataks. Aga arvestades seda, et tegemist on väga tugevat sõltuvust tekitava tegevusega, nikotiini puhul väga tugevat sõltuvust tekitava ainega, ma ei usu, et see asi nii lihtsalt läheb. Sihipärase, pikaajalise töö tulemusena on suitsetamine aga siiski langustrendis. Ma usun, et langustrend jätkub, kui me ka omalt poolt selleks samme astume.

11:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

11:27 Jaak Madison

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Kindlasti võiksin ka mina rääkida teile pikalt filosoofiast, mismoodi just nimelt konservatiivid tahavad isikuvabadusi kaitsta, mitte reguleerida nagu vasakpoolsed. Kuid see selleks. Mul on kaks lühikest küsimust. Eesti on kindlasti eesrindlik ja tubli Euroopa Liidu liige, kes võtab kiiresti vastu Euroopa Liidu õigust. Samas oli mul alles kaks päeva tagasi ühes Kesk-Euroopa riigis selline kogemus, et seal ei olnud ei suitsetamisruume ega isegi mitte -alasisid, vaid kõik tossasisid, kus vähegi tahtsid, mida ma muidugi õigeks ei pea. Minu meelest on see juba liiga äärmuslik lähenemine. Kuid

mind huvitab, milline on praegu seis Euroopa Liidu uue õiguse ülevõtmisega teistes Euroopa Liidu liikmesriikides. Kui meie oleme suitsetamisasju juba väga suurel määral reguleerinud ning nõudnud neid alasid ja ruume, siis samal ajal on Euroopa Liidus väga palju riike, kus olukord on selline nagu meil 1990-ndatel. Kui kaugel on teised riigid? Teine küsimus. Te ütlesite, et teile ei meeldi sädelevad asjad. Kas teile tõesti ei meeldi sädelevad asjad suitsupakkidel?

11:28 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Eks liikmesriigid võtavad direktiive üle vastavalt kokkulepitud ajagraafikule. Reeglid on sellised, et kui neid tähtjaks üle ei võeta, siis algab selles küsimuses konkreetne menetlus. Ma usun, et Eesti ja ka teised riigid saavad selle direktiivi ülevõtmisega õigeaegselt hakkama. Loomulikult, tõsi on see, et eri riikides on nii alkoholi- kui ka tubakapoliitika meetmeid rakendatud väga erineva kiirusega. On riike, kes on olnud oluliselt tublimad, teatud mõttes pioneerid selles valdkonnas, ja on neid riike, kes ei ole suurt midagi teinud. Aga eks see on sõltunud sellest, milline olukord nendes riikides on. Nüüd, kui uue direktiivi tekstis on siiski Euroopa Liidu tasemel kokkuleppele jõutud, tuleb kõigil riikidel need sammud ühiselt astuda.

11:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Helme, palun!

11:29 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Ma jätkan mingil määral Jaak Madisoni küsimust. Küsimus on niisugune: kui Euroopa Liidu tubakapoliitika oleks teistsugune ja suurte tubakakontsernide ja - korporatsioonide huvides propageeritaks agressiivselt tubaka kasutamist, kas siis järgiks Eesti Vabariigi valitsus seda poliitikat sama entusiastlikult, nagu ta praegu järgib tubakavastast poliitikat?

11:29 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Eesti valitsus jätkaks sisuliselt samade meetmete rakendamist, sõltumata sellest, mida Euroopa Liit teeb. Need täiendavad meetmed on kokku lepitud Eesti tubakapoliitika rohelises raamatus, mis on valitsuses kinnitatud. Soovitan sellega tutvuda. Küll aga teevad muret need valdkonnad, kus liikmesriikidel ei ole piisavat pädevust üksinda asju reguleerida, sest need puudutavad ühtse turu toimimist. Just sellepärast oli vaja seda üleeuroopalist kokkulepet, et piirangud, mida eri riikides rakendatakse – suund on kõikides riikides täpselt seesama, st tubakapoliitikat karmistada –, eri riikide regulatsioonid ei käi alati n-ö koordineeritult koos, ning meil on ka ühtse turu toimimise põhimõtted, mis vajavad selget reguleerimist Euroopa Liidu tasandil. Meie jätkame kindlasti ka nende meetmete rakendamist, mida Euroopa Liidu tasemel ei ole veel kokku lepitud, mis ei tulene direktiivist, aga mis meie arvates on olulised ja mõistlikud. Need puudutavad näiteks suitsetamisalasid ja ka tubakatoodete leti alla peitmist, mis tulevad arutusele järgmise eelnõu formaadis. Aga Euroopa Liidu ülene koordineerimine nii tubaka- kui ka alkoholipoliitikas kindlasti lihtsustab nende regulatsioonide jõustamist.

11:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

11:31 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Kuidas kujutada Sherlock Holmesi ette ilma piibuta? Eestis on praegu väga menukas sari "Viimane võmm", mis mulle meeletult meeldib ja mida ma pidevalt vaatan. Kuidas te kujutate ette seal tegutsevat uurijat ilma sigaretita, nimesid nimetamata? Kas see "Viimane võmm" ei ole mitte väike protestiaktsioon teie tubakaseaduse vastu?

11:31 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Vaat nüüd ma sooviksin, et ma oleks Maris Jesse, siis ma oskaksin teile ühe loo rääkida. Paraku ma ei saa seda teha, sest ma ei vaata nimetatud seriaali ja ka nende tegelaskujude nimed ei ole mulle tuttavad. Aga lugu on lühidalt selline, et üks Eesti produtsent, kes oli teinud sarja, kus peategelane ohjeldamatult igal pool suitsetab, läks ükskord oma lapsele lasteaeda järele, umbes viie- või kolmeaastasele, ma täpselt ei mäleta. Ta avastas, et lapsed istuvad liivakastis, mängivad seriaali

tegelaskujusid ja tema lapsel on mingisugune pulk käes, millega ta kogu aeg ringi käib. Pärast seda ta otsustas, et seriaali peategelane jätab suitsetamise maha. Selge, et nendel asjadel on mõju eriti noortele. Ma arvan, et meie filmitegijad võiksid niisugust ühiskondlikku vastutustunnet täiesti selgelt tajuda, eriti mis puudutab noortele suunatud või suure noorte vaatajaskonnaga seriaale või filme.

11:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Korb, palun!

11:33 Mihhail Korb

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Oma sõnavõttus te mainisite teist piirangute paketti, mis tuleb varsti. Praeguse seaduseelnõuga on asi enam-vähem selge, aga ma küsin nüüd tuleviku kohta. Mis plaanid teil veel on ja kas te saate natuke tutvustada, mida see pakett sisaldab?

11:33 Tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma tutvustan seda siis, kui see eelnõu siia jõuab. Muidu mul ei ole järgmine kord enam mõtet siia tulla, aga ikka tahaks tulla ja seadus ka kohustab. On kaks teemat, millest ma juba rääkisin – üks puudutab mentoolisigarette ja teine suitsupakkide leti alla panemist. Praegu ei ole see eelnõu veel valitsuses arutusel olnud. Nii et teeme otsuseid nii, nagu seadus ette näeb – valitsus saadab eelnõu siia ja siis ma tutvustan seda meeleldi.

11:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, hea ettekandja! Rohkem küsimusi teile ei ole. Palun ettekandeks kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme Vilja Savisaar-Toomasti!

11:34 Vilja Savisaar-Toomast

Härra aseesimees! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas nimetatud eelnõu oma 24. novembri istungil. Sellel istungil tegi tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski meile ettekande, kus ta puudutas samu teemasid, millest te olete täna juba pikalt kuulnud. Kohal viibisid ka Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna keskkonnatervise ja kemikaaliohutuse juht Aive Telling ja õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets. Nagu ma ütlesin, on neid teemasid täna siin pikalt käsitletud ja komisjonis on need samuti läbi arutatud. Ma ei hakka neid teile kordama. Küll aga võin ma näidata teile neid pilte, millest räägiti, neid, mis tulevad pakkide peale. Kui keegi tahab näha, siis need on mul kõik olemas.

Paar üldisemat asja veel. Ma töötasin sel ajal Euroopa Parlamendis, kui komisjon selle direktiivi parlamendi menetlusse tõi. See oli vist aastal 2011. Saan teile öelda, et komisjonist tulnud ettepaneku kohaselt oleks sigarettide või muude tubakatoote tootjatel keelustatud igasugune reklaam. Märksa rangem ja resoluutsem ettepanek. 2014. aasta veebruarini, mil direktiiv lõpuks vastu võeti, käisid ka parlamendis sellel teemal väga tulised vaidlused, kuni selleni välja, et lõppkokkuvõttes oleks kõige lihtsam, kui Euroopa Liidus enam tubakatooteid ei toodetaks, siis oleksid igasugused regulatsioonid palju lihtsamad ja liikmesriikidel poleks vaja ei direktiive ega seadusi vastu võtta.

Võib-olla veel mõningad huvitavad küsimused, mida parlamendis arutati. Eriti puudutas see Põhjamaid, ennekõike Rootsit, kes tundsid muret, et selle direktiiviga keelatakse ära näiteks lagritsapiibud, mida Põhjamaades müüakse. Mõned saadikud olid väga õnnetud, et nad ei saa enam lennukilt tulles lennujaamast endale lagritsapiipu osta jne. Õnneks jäi see keeld – õnneks või kahjuks, mul ei ole selles suhtes seisukohta – direktiivist välja, aga nagu ma aru saan, on Eestis juba praeguse seadusega need ja kõik muud tubakatooteid meenutavad toiduained, kommid jmt keelatud. Nii et Eestit ei oleks see nii või teisiti puudutanud. Pikk vaidlus oli selle üle, kas keelata ära peenikesed sigaretid. Lõpuks jäädigi selle juurde, et see keeld direktiivi ei lähe ja peenikesi sigarette võib siiski müüa.

Kolmas oluline teema puudutas e-sigarette. Väga paljud saadikud väitsid, et e-sigaret on tervisetoodete ja seda ei tohiks tubakadirektiiviga reguleerida. Lõpplahendus oli, et seda võib registreerida tubakatootena ja müüa ainult apteegis, aga selleks peab saama Raviametilt loa. Praegu jäi direktiivi sisse nii, et nikotiinisaldus ei tohi olla rohkem kui kaks milligrammi ühes annuses ja seda müüakse täidetavas pudelis kümne milligrammi kaupa. Ma ise ei olnud selle direktiivi menetleja ega raportöör, aga need olid teravamad teemad, mis fraktsiooni aruteludest meelde jäid.

Lõpetuseks ütlen veel konkreetseid menetlusettepanekud, mis komisjon tegi. Esimene ettepanek oli võtta eelnõu täiskogu päevakorda 8. detsembril ehk täna, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva ehk 22. detsember kell 17.15. Ettekandjaks määrati komisjoni liige Vilja Savisaar-Toomast. Ma tänan teid!

11:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Aivar Kokk, palun!

11:39 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma rõhutan veel kord, et kindlasti on see väga hea seadus. Aga kui me loodame, et selle seadusega väheneb suitsetajate arv Eestis, siis asjal on ka teine pool – väheneb tubakaaktsiisist riigieelarvesse laekuv raha, sõltumata sellest, et aktsiis pidevalt tõuseb. Mis sa arvad, kas on lootust, et kuna suitsetajate arv peaks tänu selle seaduse vastuvõtule vähenema, siis kulub haigekassal ka vähem raha haigushüvitisteks ja ravikuludeks?

11:40 Vilja Savisaar-Toomast

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et kellelgi ei ole kahtlust, et nende vahel on oma seos. Suitsetamine on esimene riskifaktor kardiovaskulaarsete haiguste puhul, isegi suurema mõjuga kui alkohol. Kahtlemata väheneb pärast seda, kui meil suitsetamine tervikuna on vähenenud, ka suitsetamisest tingitud haiguste arv ning selle tõttu jääb haigekassale rohkem raha ennetustegevuseks ja muudeks ravijuhtumiteks. Ühe märkuse ütlen veel. Ma kujutan ette, et konsensust tubakadirektiivi suhtes oli Euroopas kindlasti kergem saavutada, mõeldes sellele, kui kunagi peaks hakkama alkoholipoliitikat üleeuroopaliselt reguleerima. Ükskõik mis valdkonnas me alkoholist ka juttu ei teeks, on poliitika, väärtused ja käitumine liikmesriigiti nii erinev, et saavutada sellist konsensust nagu tubakadirektiivi puhul ei ole minu arvates alkoholipoliitika puhul võimalik.

11:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 118 esimene lugemine lõpetada. Määratud eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 22. detsembri kell 17.15. Viienda päevakorrapunkti arutelu on lõppenud.

6. 11:41 Erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (142 SE) esimene lugemine

11:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi kuuenda päevakorrapunkti juurde. See on Vabariigi Valitsuse algatatud erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu 142 esimene lugemine. Ettekandja on haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi. Palun!

11:42 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Kõnealuse eelnõuga tunnistatakse kehtetuks erakooliseaduse §-ga 22² kohaliku omavalitsuse üksusele pandud kohustus osaleda erakooli tegevuskulude katmises. Seadusmuudatuse aluseks on 2014. aasta 28. oktoobri Riigikohtu otsus, mille kohaselt ei ole erakooliseaduse §-s 22² sätestatud kohustus olemuslikult omavalitsuslik, mistõttu Riigikohus tunnistas erakooliseadusega KOV-idele pandud arveldamise kohustuse põhiseadusega vastuolus olevaks.

Kehtiva regulatsiooni kohaselt peab omavalitsus osalema Vabariigi Valitsuse kehtestatud piirmäära ulatuses erakooli tegevuskulude katmises proportsionaalselt koolis õppivate õpilaste arvuga, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht asub selle valla või linna haldusterritooriumil. Eelnõuga kaotatakse kohaliku omavalitsuse kohustus osaleda eraüldhariduskooli tegevuskulude katmises ja reguleeritakse see võimalusena osaleda kulude katmises, kui see on kohaliku omavalitsuse üksuse hinnangul vajalik kohaliku kogukonna huvides, st on vajalik hariduse kättesaadavuse tagamiseks või piirkondlike hariduse omandamise võimaluste mitmekesistamiseks. Eraldi käsitus sätestatakse erivajadustega laste

erakoolide osas.

Eelnõu ei puuduta erakoolipidajatele eraldatavat sihtotstarbelist haridustoetust, mida erakooliseaduse § 22² alusel antakse erakoolipidajatele omavalitsuskoolidega võrdsetel alustel. Olgu öeldud, et see summa on kasvanud 2013. aasta 6,8 miljonilt eurolt tänavuse 10,8 miljoni euroni ja see summa kasvab edaspidigi kiiresti.

Erakooliseaduse § 22² muutmisel on kolm selget eesmärki. Esiteks, tagada juurdepääs kvaliteetsele haridusele olenemata õppija majanduslikest võimalustest, et vältida hariduslikku kihistumist. Teiseks, tagada hariduskuludeks ette nähtud vahendite otstarbekas ja sihipärane kasutus. Kolmandaks, toetada jätkusuutliku ja mõistliku koolivõrgu kujunemist. Regulatsiooni loomisel on lähtutud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 37 lõikest 2. Põhiseadus paneb riigile ja kohalikule omavalitsusele kohustuse tagada olukord, milles iga laps saaks täita oma koolikohustust ja omandada haridust tasuta. Hariduse sisu määrab riik, mille kulu põhimõtteliselt katab õpilasega kaasas käiv haridustoetus, kuid optimaalse koolivõrgu peab tagama kohalik omavalitsus, juhtides ka sellekohaste tegevuskulude katmist. Seaduse alusel võib avada ja pidada ka muid õppeasutusi, sh erakoole, aga riigi osalemine nende koolide tegevuskulude katmises ei ole põhiseadusest tulenev kohustus. Seda on kinnitanud õiguskantsler, riigikontrolör ja ka Riigikohus. Riik peab aktsepteerima erakoolipidaja vabadust erakooli asutada, aga ei ole kohustatud erakoole subsideerima.

Eelnõu ütleb, et kui omavalitsus otsustab, et hariduse kättesaadavuse ja mitmekesisuse tagamiseks on vaja osaleda mõne erakooli tegevuskulude katmises, siis võtab ta endale ka vastava rahalise kohustuse, sõlmides selle kinnituseks erakooliga lepingu. Eelnõu ei piira erakoolide loomist ega tegevust, vaid annab linnadele ja valdadele võimaluse arvestada munitsipaalkoolide kõrval ka erakoolidega. Eelnõu tagab kvaliteetse hariduse kättesaadavuse, eelarvevahendite otstarbeka ja sihipärase kasutamise ning toetab koolivõrgu korrastamist, mis on eeldus selleks, et saaks paremini rahastada hariduse sisu, sh suurendada õpetajate palka.

Praeguse regulatsiooni on põhiseadusvastaseks kuulutanud Riigikohus ja seda on teravalt arvustanud ka õiguskantsler ja riigikontrolör. Eelnõu teemal on olnud palju avalikke sõnavõtte, mis viitavad võimalusele tõstatada uusi küsimusi põhiseadusele vastamise kohta. Palun Riigikogul võtta suure tähelepanu ja tõsidusega hoiatusi, mida on teinud õiguskantsler nii kirjalikult kui ka valitsuse istungil. Viimati pani ta selle mulle südamele eile õhtul. Esiteks, kvaliteedinäitajatele vastavate erakoolide asutamist ei saa keelata ega olemasolevaid ja uusi erakoole erinevalt kohelda. Ka Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite kohaselt ei ole riigil kohustust selliseid valikuid rahastada, aga on kohustus mitte takistada nende valikute tegemist. Teiseks, omavalitsusele ei saa endiselt panna kohustust erakoole rahastada. Põhiseaduspärane ei ole seega kava likvideerida põhiseaduse rikkumine koolitusloa ja omavalitsuselt arvamuse küsimisega, kuigi arvamuse küsimist me oleme kaalunud ja pidanud mõistikuks see soovi korral seadusesse kirjutada. Kolmandaks rõhutas õiguskantsler, et praegune olukord tuleb likvideerida väga kiiresti, sest see raskendab omavalitsustel kvaliteetse ja tasuta hariduse pakkumist ega jäta juba lähitulevikus vastutustundlikele lapsevanematele kvaliteetse tasuta hariduse alternatiivi.

Riik ei tohi raskendada omavalitsuskoolide olukorda, võimaldades erakoolidele topeltrahastust võrreldes munitsipaalkoolidega, ka ei tohi ta anda eraalgatusele riiklikke garantiisid.

Muudatusettepanekute tegemisel tuleb arvestada, et tegevuskulude katmise kohustus ei ole mitte sellel omavalitsusel, kelle haldusterritooriumil erakool asub, vaid omavalitsusel, kus laps elab. Kõigilt omavalitsustelt, kus lapsed võivad erakooli õppima minna, koolitusloa menetlemise käigus nõusolekut küsida ei ole praktiliselt võimalik. Palju räägitud koolide käsitlemise võrdsus saab tähendada ainult omavalitsuste ühesugust kaalutusõigust tegevuskulude katmisel ja ühesugust pearaha riigilt. Rääkida ei tuleks aga eelkõige mitte institutsioonide võrdsest kohtlemisest, vaid kõigi võrdsest võimalusest saada kvaliteetset ja tasuta haridust. Võrdseid võimalusi ei loo paraku erakoolid, küll aga on nende väärtus selles, et nad võivad pakkuda hariduslikku mitmekesisust. Tänan!

11:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Krista Aru, palun!

11:50 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Seaduseelnõu seletuskirjas on väide, et on alust arvata, et finantseerimisallikate mitmekesisus loob erakoolile konkurentsieelise õpetajate värbamisel. Millele see väide ikkagi toetub? Ka tahaksin teada, mis selles siis halba on, kui õpetajate vahel on konkurents ja head õpetajad liiguvad koolist kooli.

11:51 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Hea ei ole see, kui õpetajad liiguvad koolist kooli ebavõrdsete tingimuste tõttu, mille on loonud riik. Ebavõrdsus algab erinevatest vabadustest ja erinevatest kohustustest. Praegu peab ütleva, et munitsipaalkoolivõrk kannab kõiki põhiseaduslikke kohustusi ja erakoolidel on vabadused, mida garanteerib ka põhiseadus. Nad saavad asutada endale paraja suurusega ja enda valitud tingimustel kooli ning küsida õppemaksu. Selles mõttes on nende rahastamistingimused ja võimalused ökonoomselt majandada hoopis teised ja see ongi probleem. Selle tõttu tekib hariduslik kihistumine, kui me seda süsteemi jätkame. Praegu ei saa muidugi väita, et see kihistumine on juba tuntav, aga tendents, et erakoolidel on tänu ebavõrdsetele tingimustele paremad võimalused õpilasi endale saada, on silmanähtav. Tagajärg on haridussüsteemi ebaökonoomsus ja kulude nihkumine tegevuse võimaldamisele, selle asemel et nihkuda hariduse sisule, mis on riigi poliitika olnud. Näitajate poolest ei ole erakoolid ökonoomsed, see on praeguse statistika järgi tõsiasi. Eks see tuleneb ka sellest, et nad on püüdnud luua väga erilisi tingimusi, väiksemaid klasse jne, mis tähendab kulukat õpikeskkonda, kui maksumaksja saab lastele pakkuda.

11:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Liina Kersna, palun!

11:53 Liina Kersna

Aitäh! Eestis on ligi 50 erakooli. Kui paljud neist on äriühingud, mille eesmärk võiks olla kasumi taotlemine?

11:53 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! On selge, et erakoolide puhul ei seisne eelis ainult suuremas rahakotis, eelkõige on kindlalt tegu haridusliku eelisega. Lapsevanemad tahavad just hariduslikku eelist. Kas jagatakse dividende või mitte, lihtsalt ei puutu selle teema puhul asjasse. Ilmselt väga ei jagata. Mina ei ole sellest teadlik. Samas ma tean vähemalt üht väga tavalise õppega, aga väga korraliku majandusliku tulemiga erakooli. Selles mõttes ei ole selle eelise otsimine probleem, iga lapsevanem püüab seda mõtetes ja tegudes teha. Küsimus on, kas avalikku raha peab kasutama avalikes huvides ehk siis tavalises koolis kõigile tasuta ja kvaliteetse hariduse tagamiseks või osale lastele eritingimuste loomiseks. Sellel teemal võttis valitsuse istungil kõige teravamalt sõna riigikontrolör, tema keskendus sellele. Õiguskantsler on sedasama küsimust käsitlenud ja leidnud, et maksuraha ei saa kasutada eeliste loomiseks. Selles on põhimõtteline vahe.

11:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

11:55 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Te ütlesite oma kõnes, et üks põhipõhjus, miks erakoolide rahastamist sellisel kujul jätkata ei saa, on põhiseadusvastasus. Kuidas seda lahti mõtestada, et haridustoetust eraldab riik neile järjekindlalt edaspidigi, aga tegevustoetust ei eralda? Kui miski on põhiseadusvastane, siis peaks see seda üheselt olema. Kas ma saan millestki valesti aru?

11:55 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Täna! Ilmselt saate. Iseenesest ma seda juba käsitlesin. Selles kulude katmises väljendubki põhiseaduse mõte. Kui omavalitsused ja riik ehk keskvalitsus tagavad tasuta koolikohti õpilastele, siis neil on ka rahastamise kohad erinevad. Ühed vastutavad koolivõrgu eest, mis tähendab tegevuskulude katmist, koolide juhtimist, võrgu optimeerimist. Siin on tegemist omavalitsustega, kes teavad

kohapealseid vajadusi ja soove kõige täpsemalt ning teevad valikuid oma eelarve piires. Riik vastutab hariduse sisu eest, mis on kõige suuremas ulatuses õpetajate motiveerimine, aga sinna alla kuuluvad veel õppevahendid, praegu ka direktorite palk ja minu hinnangul selline tegelikult suhteliselt kohalik funktsioon, nagu seda on koolitoit. Aga seda teemat me praegu ei käsitle. Hariduse sisu on lihtsustatult öeldes riigi vastutada.

Koolide võrdlemisel tuleb arvestada, et ühtedel on ka selged sotsiaalsed kohustused tagada teatud juhtudel õpilaskodude ja transpordi olemasolu, samuti koolide regionaalselt ühtne paiknemine. Kui erakoolide paiknemist vaadata, siis loomulikult on neil head tingimused Tallinnas ja Tartus, kus elatustase on kõrgem ja õpilaste kontsentratsioon suurem. Kehvem on lugu omavalitsuskoolidega, mis peavad tegutsema ka seal, kus on lapsi vähem ja nende vanemate sissetulek väiksem. Siin on statistiline korrelatsioon iseenesest väga kõnekas. Need omavalitsused, kus erakoole ei ole, on ka väiksema sissetulekuga omavalitsused. Nii et ma panen Riigikogule südamele, et võtke seda teemat ka sotsiaalselt vastutustundlikult. Ei maksa rääkida, et teatud huvigruppide soovid kujutavad endast üldrahvalikku põhivajadust.

11:58 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

11:58 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Selles viimasel ajal toimunud diskussioonis on jäänud mulje, et erakoolid elaks nagu kullavihma all. Sellega päris nõus kindlasti olla ei saa. Eestis õpib erakoolides umbes 4% õpilastest. Ma olen näinud mingit tabelit – mulle ei tule praegu täpselt meelde, mis tabel see oli –, kust nähtus, et Euroopa Liidus keskmiselt õpib erakoolides 18% õpilastest. Mis te arvate, miks Eesti selles tabelis alumises otsas on? Miks meil on õpilasi erakoolides vähem? Ja mulle tundub, et see eelnõu viib meid veelgi rohkem allapoole.

11:59 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Mul on südamest kahju, et te olete näinud mingit tabelit, mille allikat te täpselt ei oska öelda, kuigi meie diskussioon sel teemal on käinud peaaegu aasta. See on väga tõsine teema ja sellesse võiks süveneda. Erakoolid tegutsevad eri riikides äärmiselt erinevatel tingimustel. Nii vabadel tingimustel nagu Eestis erakoolid mujal Euroopas ei tegutse. Selliste rahastamistingimustega riiki ei ole meie tuvastanud ühtegi. Ma olen väsimatult toonud Tšiili näidet, sest see on ainus analoog ja see vastab Ladina-Ameerika ühiskonnakorraldusele. Selle tagajärg on väga suur hariduslik lõhe, millest valitsus püüab välja tulla.

Erakool võib tähendada täiesti tavalist kooli, mida haldab sihtasutus, nagu on Hollandis. Seal kehtivad erakoolile kõik riiklikud regulatsioonid, lihtsalt kool on iseseisev. Selliseid näiteid on veel. Kui rääkida paralleelselt eksisteerivatest era- ja riigikoolidest, siis me oleme uurinud peale Hollandi ka Põhjamaade kogemusi. Eelkõige suuresti sellepärast, et need riigid on meile hariduse vallas suured eeskujud olnud. Ja seal kehtib hulk piiranguid, ka selliseid, mille peale me pole kunagi tulnud. On palgapiirangud, kooli väiksuse piirangud, asutamispriirangud – eeldatakse nii riigi kui ka omavalitsuse luba, näiteks Soomes –, keeld võtta õppemaksu või kui seda võetakse, siis riiklik rahastamine väheneb õppemaksu võrra, jne. Need on väga karmid piirangud võrreldes sellega, mis Eestis põhiseaduse kohaselt kehtivad. Nii et arvud on võrreldamatud.

Teie poliitilised sõbrad – ma räägin siin huvigrupist – on kutsunud ka mind Soome erakoole vaatama, et näe, kui hästi need toimivad. Ma ei tea, äkki ma sattusin sinna listi juhuslikult. Aga Soomes käib erakoolides 2% lastest ja neil koolidel on piirangud peal. Nad on püüdnud neid koole peale sõda väga suurel määral piirata, see 2% on saavutatud rohkem kui 100 aastaga. On nähtud ette sotsiaalseid probleeme, mis tekivad sellest, kui mõnes koolis on rahastamisvõimalused väga suured ja sinna koonduvad suurema ühiskondliku mõjuga ja paksema rahakotiga vanemate lapsed. Neid ohte on suudetud ette näha. Ka meie peame neid ette nägema. Säilitades tavapäraselt oma regulatsioonides suurema vabaduse, kui on Põhjamaades, peame siiski olema sotsiaalselt tundlikud ja mõtlema ühiskonna peale tervikuna. See on väga mitmetahuline probleem – kultuuriline, julgeoleku-, integratsiooniprobleem. Kas meie lapsed elavad ühesuguses hariduslikus ruumis, ühesuguses vaimses

ruumis, kas neil on ühesugune koolilugu, kas nad saavad maailmast ühtemoodi aru või nad on muust rahvast eraldatud mitte ainult põlvkondadevaheliste seintega, vaid ka omavaheliste seintega. See on väga tõsine probleem ühiskonnas.

12:02 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

12:02 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Te olete 2011. aastal siinsamas saalis heaks kiidetud erakooliseaduse muudatuse suhtes kriitiline olnud ja nimetanud seda tööõnnetuseks. Mis teie hinnangul ja teie mäletamist mööda siis tookord siin saalis ikkagi toimus? Millest lähtudes selline otsus vastu võeti? Millised poliitilised jõud seda toetasid ja missugune oli teie kui ministri seisukoht? Puudus siin saalis info seaduse võimalike mõjude kohta, oli see järjekordne Toompea ja all-linna vastasseis või mis iganes Riigikogu liikmeid teie hinnangul mõjutas? Kas see oli lihtsalt ajutine meeltesegadus?

12:03 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei taha hinnata Riigikogu liikmeid, aga tookordne suhtumine oli kindlasti väga hoolimatu, väga pealiskaudne. Valitsuselt nõu ei küsitud, ekspertidega ei konsulteeritud. Sellele muudatusele on olnud teravalt vastu kõik viimased haridusministrid, sõltumata erakonnast – nii Tõnis Lukas, Jaak Aaviksoo kui Jevgeni Ossinovski. Kindlasti oleks selle vastu olnud ka Keskerakonna haridusminister, kui ta praegu lihtsalt ei oponentiks. Probleem on selles, et Riigikogu lasi ennast ära rääkida ja leidis, et omavalitsusele saab kohustusi panna, eraldamata selleks raha. Aga raha saaks eraldada ainult õpetajate palkade arvel, kui me asja realselt võtame. See eelnõu on väga tihedalt seotud õpetajate palgaga. Ma olen lugenud rohkelt avaldusi, kus püütakse kramplikult eitada eelarvelisi seoseid, aga see regulatsioon on juba kaks aastat järjest läinud maksma üle 3% õpetajate palgast. Ka järgmiseks aastaks on siin kate ainult ajutine. Selle arvel oleks võinud õpetajate palka tõsta 3,5% ja mõne arvestuse järgi isegi 3,8%, aga selle asemel me subsidierime riigi rahaga erakoole, võimaldades neile paremaid tingimusi kui munitsipaalkoolidele. See on probleem ja sellele süsteemile on teravalt vastu olnud ka omavalitsusliidud. Nii et palun seda eelnõu tõsiselt võtta!

12:04 Esimees Eiki Nestor

Märt Sults, palun!

12:04 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Ei ole siin maailmas midagi uut, on lihtsalt unustatud vana. Võrdset õpetajate kohtlemist pole mitte kunagi olnud. Mina valisin kunagi noore spetsialisti aja sellepärast, et kutsekeskkoolides oli õpetaja palk 20% suurem kui tavakoolis. Nii et seal väärtustati õpetajat küll ja küll. Praegu on täpselt sama seis, absoluutselt ei ole tagatud riigigümnaasiumide ja munitsipaalgümnaasiumide võrdne kohtlemine – ühed on natuke paremad, teised on natuke halvemad. Siit ka minu küsimus. Oma vastuses härra Ammaselle te ütlesite, et omal ajal valitses siin saalis mingi meeltesegadus, Riigikogu räägiti ära. Ja vastutaja oli minister. Miks pärast sellist väga räiget juriidilist viga minister tagasi ei astunud? Ka praegu pole Aaviksoo vastutust võtnud.

12:05 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Minister oli sel ajal Tõnis Lukas ja tema ei olnud selles süüdi – tema käest ei küsitud. Mis puutub õpetajate võrdsesse kohtlemisse, siis palgatingimused on õpetajatel ühesugused. Küsimus on, kui suur on kellegi koormus. Praeguse regulatsiooni üks probleem on selles, et see muudab koolivõrgu ebaökonomiseks ja nihutab rahastuskoormust õpetajate palgalt tegevuskuludele. Kui see regulatsioon püsib – ühel poolel on täielikud vabadused, ilma et maksumaksja saaks kaasa rääkida –, siis see tendents ei kao ja suund on vastassuunaline sellele, mida on hoidnud viimased haridusministrid ja viimased valitsused ning ma väidan siiski, et ka viimased Riigikogud. Hariduse ühe prioriteedina on õpetaja palk, motiveeritud õpetaja eraldi teema. Hea palga eeldus on aga ka õpetajate täiskoormus ja tegevuskulude kontrollimine. Seda kõike see eelnõu käsitleb.

12:07 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

12:07 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea spiiker! Hea minister! Oma pika poliitilise karjääri vältel olete saanud kogeda mitme ministriameti raskust. Kas te ei tunne, et teie juhitud ümberjagatav maksusüsteem, mis on eelarve lappimise süsteem, väikeriigi tingimustes ei tööta? Vajame pigem haridus-, teadus- ja maksusüsteemi, mis loob riigile uusi väärtusi. Kas erakoolide näol pole pigem tegemist süsteemiga, mis püüab riigile luua uusi väärtusi? Valitsus ju seda luua ei suuda.

12:07 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Vabandust, aga see, mis te sealt paberilt ette lugesite, selle mõte läks küll väga uitama. Kui me maksusüsteemist räägime, siis peaksime kulutamise teema lahus hoidma. Kas valitsus suudab luua väärtusi? Iseenesest sisemajanduse kogutoodangu arvestuses on ka valitsussektor sees. Valitsus pakub väga erinevaid teenuseid, sh haridusteenust. Kui see ei ole väärtus, siis mis see on? Valitsuse pakutatud haridusteenus on põhiseaduses defineeritud kui tasuta haridusteenus. Isegi opositsioonis olles ei maksa eitada, et ka valitsus teeb tööd ja pakub kodanikele hüvesid, mitte ei söö maksuraha ise ära.

12:08 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme.

12:08 Martin Helme

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud minister! Seletuskirjast ja ka teie senisest jutust on kõlama jäänud, et põhjus, miks me peame seda seaduseelnõu siin menetlema, on vähemalt osaliselt selles, et kulude kasv erakoolidele tegevustoetuse näol on prognoositud väga järsult tõusma. Juhin tähelepanu sellele, et meil on praegu käes aeg, kus ka õpilaste arv kasvab. Aga mul on selline lihtne küsimus. Kui homsest päevast alates ei oleks ühtegi erakooli, siis kuhugi peavad need õpilased ju minema – kas nad lähevad munitsipaalkooli või riigikooli, vahet ei ole. Kui homsest päevast alates ei oleks ühtegi erakooli, kas siis riigieelarve mõttes meil kulud kasvaksid, kaoksid ära, jääksid samaks või väheneksid? Mis seis oleks?

12:09 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Homsest päevast riigieelarvekulud väheneksid, kuna meil on praegu seaduses avariiolukord: meil on kohtuotsusega kaelas kohustus katta koolide eraomanike kinnisvarakulusid ja sellest me iseenesest vabaneksime. Aga ohtu, et erakoolid hommepäev lõpetavad, ei ole olemas ega tulemas. Erakoolid on osutunud väga elujõuliseks ka ilma tegevuskulude katmiseta. Erinevalt munitsipaalkoolidest on neile omane paindlikkus oma tegevuse muutmisel.

Ma tegelikult lootsin, et te küsite, kas kõigil õpilastel ikka on koolis koht, kas kõigil lastel on võimalus õppida. Jah, isegi kui erakoolid lõpetaksid, oleks kõigile lastele olemas koolikoht – ja tasuta koolikoht. Küll aga muutuks haridussüsteem mõnevõrra ühekülgsemaks. Sel juhul ei oleks eraldi waldorfkoole. Ja kui mitte teha erandit riigi põhiseaduslikus hoiakus kohelda kõiki usundeid ühtemoodi, siis ei oleks meil ka kristlikke koole. Riigil ei ole põhiseaduse kohaselt ülesannet teatud usundeid subsideerida. Kas või sellepärast, et meil on ilmselt ka maksumaksja suhtumine usunditesse väga erinev ja kui neid koole hakata haridussüsteemis rahastama, siis on tagajärjed tõenäoliselt sellised, mida me ei soovi. See ongi vastus teie küsimusele.

12:11 Esimees Eiki Nestor

Tarmo Tamm, palun!

12:11 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Oma eelmises vastuses ütlesite päris selgelt, et tegevuskulude katmine on kohalike omavalitsuste otsustada. Paraku nad peavad ikka otsustama, et nad peavad erakoole toetama, sest muidu need pannakse kinni. Sellest tulenevalt tekib kohalikel omavalitsustel ca 10 miljoni ulatuses täiendavaid kohustusi. Kui võtta investeringukomponendi ärakukkumine ja tegevuskulude katmine, siis saamegi umbes 10 miljonit eurot täiendavaid kohustusi kohalikele

omavalitsustele. Millistest vahenditest siis makstakse lasteaiaõpetajate palk, tugispetsialistide palk, huvikooliõpetajate palk? Miks toimub vastandamine üldhariduskoolide õpetajad *versus* teised haridusspetsialistid? Miks ei kao jutt, et riigil raha ei jätku, aga kohalikel omavalitsustel peaks jätkuma?

12:12 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Kui tahta öelda, et riik maksab selle raha, siis loomulikult omavalitsustel sellist eelarverida ei ole. Aga see eelarverida on neil traditsiooniliselt olemas olnud. Kohtuotsus langetati alles 2014. aasta lõpus ja riigi teade, et ta siis aasta otsa maksab ja seejärel süsteemi muudetakse, saabus alles sellel aastal. Omavalitsustel on eelarves see rida olemas. Teiseks, nüüd tagantjärele me maksame selle nelja aasta eest omavalitsustele ka erakoolide laste eest raha, kuna kohtuotsus kohustab. Jällegi on neil võimalus rahastada oma erakoole. Peale selle me võtame juba mitmendat aastat süstemaatiliselt omavalitsustelt hariduskulusid üle riigigümnaasiumide võrguga, nüüd ka põhikoolide investeerimisprogrammiga. Kokku on seda raha 240 miljonit kuni aastani 2020. See programm käivitub järgmisel aastal 15 miljoni ulatuses. Kõik see vähendab omavalitsuste tegevuskulusid, võimaldab neil oma koolivõrku optimeerida ja hariduse pealt kokku hoida. Omavalitsustel on võimalus rahastada erakoole ja neil on ka see tahe olemas.

Ma ei saa rääkida ühegi omavalitsuse volikogu eest, aga ma tean oma erakonna inimeste küsitlemise põhjal, et enamik omavalitsusi rahastaks oma laste käimist erakoolides, seda ka tegevuskulude osas. Nii et mingisugust raha äravõtmist ei toimu. Vaidlused on kõige keerulisemad ilmselt Tallinnas ja ma soovitan kõigil poliitikutel keskenduda Tallinnas lahenduste leidmisele, mitte püüda selle poole, et me maksame õpetajate palga raha kinnisvaraarenduseks.

12:14 Esimees Eiki Nestor

Aadu Must, palun!

12:14 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea minister! Kunagi arutati ühes seltskonnas, kuidas korraldada laste ujuma õpetamist. Vaidlused käisid selle üle, kas selili või rinnuli, krooli või liblikat. Lõpuks tuli ühel inimesel mõte, et võib-olla tuleks ka basseini ehitada. Praegu me räägime erakoolidest ja muudest koolidest ning nende rahastamisest ega räägi sellest, et tegemist on kroonilise alarahastamisega. Ükskõik, kuidas me sildikesi ümber ei tee, kas me tõukame süü kohalikule omavalitsusele, ministeeriumile või lapsevanematele – tegemist on kroonilise ja katastroofilise alarahastamisega. Minu küsimus on selline. Kuidas me saaksime teid aidata ühise eesmärgi nimel, et mitte raha ühest kastist teise liigutamiseks õpetajate palka tõsta ja luua illusiooni, et kõik on korras? Kuidas on võimalik tuua haridussfääri Eesti jätkusuutlikkuse huvides juurde vähemalt 10% eelarvevahendeid?

12:15 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olen alati kodus, kui raha tuuakse, aga ma ei ole nõus, et seda kallatakse juurde rumalale süsteemile. Kui te tahate mind aidata, siis esimese asjana mõelge kaasa. Hariduses ei ole kroonilist alarahastamist, on krooniline kinnisvara ülerahastamine. See on probleem ja seda on rääkinud juba mitu valitsust, mitu haridusministrit. Me kulutame liiga palju kinnisvarale ja proportsionaalselt liiga vähe õpetajatele. Meil on õpetajad alakoormatud, meil on koolid ja klassiruumid tühjad, meil on OECD riikidest kõige väiksemad klassid. Tõsi, meil on ka hariduse kvaliteet peaaegu kõige parem, aga uuringud ei kinnita seda, et selle kvaliteedi taga on väiksed klassid. Mitte klassi väiksus ei määra hariduse head kvaliteeti, vaid motiveeritud ja kvalifitseeritud õpetaja. Me tahame sinna panustada. Meil on eraldi eelarveprogramm. Teatavasti on haridusministeerium esimesena koostanud programmipõhise eelarve. On õpetajate programm, mis sisaldab erinevaid meetmeid, sh koolitusi ja muidugi õpetajate palga tõstmist. Päris tõsiselt – ei ole mõtet rääkida sellest, et paneme samamoodi edasi ja ka kallame 10% raha igale poole juurde. See ei ole võimalik. See raha saab tulla ainult maksumaksjalt. Aga maksumaksjalt rohkem küsida ei ole meil moraalset õigust, kuni me süsteemi korda ei tee. Ning süsteemi korrastamisega me tegeleme, kaasa arvatud selle eelnõu puhul.

12:17 Esimees Eiki Nestor

Liina Kersna, palun!

12:17 Liina Kersna

Aitäh! Te ütlesite, et erakoolid võivad soodustada hariduslikku kihistumist. Hiljuti Tallinna Ülikoolis kaitstud Triin Lauri doktoritöö toob üheselt välja, et hariduslikku kihistumist soodustab eelkõige laste väga varajane selekteerimine koolidesse. Koolikatseid teevad ka väga paljud munitsipaalkoolid. Kas teil on plaanis sellegi teemaga tegeleda?

12:18 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Kõigepealt, need kaks asja ei ole vastandid. Haridusliku kihistumisega on Eesti senini väga hästi hakkama saanud. Eesti regionaalsed ja sotsiaalsed erinevused hariduse kättesaadavuses on võrreldes teiste Euroopa ja OECD riikidega väga väikesed. Edasijõudmatute osakaal on meil Euroopa Liidu kõige väiksem kõigis ainegruppides – kõigis kolmes ainegrupis, mille kohta statistika tuleb – ja see on suuresti seotud meie ühtluskooli põhimõttega ja sellega, et me oleme hoidnud koolivõrku ja hariduse taset ühtlasena. Sellest, kui paljud koolid teevad katseid, ei ole mul väga täpset ülevaadet. Ma ei tea, kui paljud koolid seda teevad, aga kindlasti valivad lapsed erakoolid. Kindlasti valivad nad lapsed ka selles mõttes, et nad küsivad õppemaksu. Ja põhiline, millega hoitakse ära hariduslik kihistumine, on tasuta haridus. Tasuta koolikoht peaks olema olema kõigile lastele ja mida noorem kooliaste, seda lähemal kodule peab kool olema. Me võime uhkelt öelda, et haridusliku kihistumise ärahoidmisega me oleme edukalt toime tulnud. Ja seda joont tuleb hoida, mitte murendada.

12:19 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

12:19 Priit Sibul

Aitäh! Austatud minister! Mulle jäi vahepeal mulje, et erakoolidest rääkides te räägite nagu paralleelmaailmast. Minu jaoks on erakoolid osa Eesti haridusest ja ma olen üsna veendunud, et tegelikult ka teie jaoks. Praegu selle eelnõuga me püüame ühte osa sellest valdkonnast ehk rahastamist reguleerida ja selles olen ma teiega eri meelt. Seda eelnõu sellisel kujul väga toetada ei tahaks, aga loodan, et me jõuame ühisele arusaamale. Mis puutub Riigikohtusse, siis Haridus- ja Teadusministeerium minu meelest kaitses olemasolevat olukorda just nimelt nende argumentidega, millega oponendid täna esitletavat eelnõu ründavad. Võib-olla te oskate seda kommenteerida, miks ministeerium kohtus rääkis ühte ja nüüd jõuti teisele arusaamisele? Ja mul on küsimus veel selle kohta, et kui erakoolid saavad koolitusloa just ministeeriumilt ja alluvad riiklikule järelevalvele, siis millised on need nõuded, mida erakoolid ei pea täitma.

12:20 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See on äärmiselt hea, et te olete üksikute teemade osas selle seaduseelnõuga juba tegelenud. See, et te kohtuvaidlusest rääkisite, on väga hea. Aga kujutage ette, mis olukord toona oli: tegu oli Tallinna ja riigi vaidlusega. Haridusministeerium peab kaitsma riigi positsiooni, mis Riigikogu on võtnud. Haridusministeerium pole aga kunagi jaganud seda positsiooni, mille Riigikogu 2010. aastal võttis, ta on kogu aeg selles suhtes äärmiselt kriitiline olnud ja näinud ette probleeme, millest mina ka siin olen rääkinud. Aga see ei tähenda, et meil oleks õigus olnud minna kohtusse kaitsma Tallinna positsiooni, kui pealinn asja Riigikohtusse andis. See on väga iseäralik olukord. Skisofreeniline, aga paratamatu ja ette kirjutatud seadusandja poolt. Riigikohus kuulutas selle põhiseadusvastaseks ja kirjutas meile ette selle skisofreenilise olukorra muutmise.

Nüüd paralleelmaailmast. Kindlasti ei ole mina inimene, kes asju paralleelmaailmana käsitleb, küll aga saan ma pidevalt signaale, et hulk lobiste kujutab ennast elavat paralleelmaailmas. Eilegi anti käiku tore petitsioon, mille ainus sisu oli, et peatage eelnõu. Seda hoolimata sellest, et riigikontrolör, õiguskantsler ja Riigikohus on nõudnud seaduse muutmist, et põhiseadusvastane olukord on ilmselgelt ära tõestatud ja et omavalitsused on äärmiselt ärritatud olukorrast, mis praegu on. Ja sinna juurde käis etteheide, et nendega ei räägita. Kusjuures seda väitis inimene, kellega on räägitud tunde, kellega ka mina isiklikult olen rääkinud tunde, aga ei ole kuulnud mitte ühtegi ideed. Aga kurdetakse, et nendega ei räägita. Me tegime Riigikogu kultuurikomisjoni avaliku istungi. Kümme inimest oli kohal, aga ideid oli praktiliselt null. Kurdeti vaid, et nendega ei räägita ja nendega ei arvestata. See on minu arust paralleelmaailm. Kõlas muide ka kommentaar, et kui me peame nüüd õppemaksu tõstmata, siis lastekodulapsed ei saa

enam tasulist haridust. Kas te kujutate ette nende inimeste sotsiaalset närvi, kes niimoodi räägivad? Kas lastekodulapse probleem saab olla tasulise hariduse vähene kättesaadavus? Mitte kunagi! Kui on filantroopilised organisatsioonid, kes tasuvad nende eest erakoolides õppimise, siis see on väga kena, aga kindlasti ei ole lastekodulaste põhiprobleem võimetus maksta õppemaksu. Mitte üheski demokraatlikus ühiskonnas ei seata lastekodulapsi sellesse olukorda, vaid pakutakse neile võimalikult kvaliteetset tasuta haridust.

Mis puutub sellesse eelnõusse, mida te olete pigem Facebooki kaudu püüdnud menetleda, siis ma hoiatasin oma ettekandes nende muudatusettepanekute eest, mis te olete välja hõiganud. Need on kolmes põhilises punktis endiselt põhiseadusega vastuolus, kui lähtuda sellest, mida meedias on väljendatud. Esiteks, erakoolide asutamist ei saa piirata. Te küsisite koolitusloa andmise kohta. Ainus koolitusloa andmise kriteerium saab olla tagatud kvaliteet. Me saame teie soovil juurde kirjutada omavalitsustelt arvamuse küsimise. See on ka sisuliselt ilmselt mõistlik, ma olen ka ise seda ministeeriumis välja pakkunud. Ent olgem realistid – omavalitsusi on meil 200, tulevikus võib-olla 100. Aga me kunagi ei tea, kas kõigi 100 omavalitsuse lapsed käivad kohalikes koolides. Erakoolide asutamist ei saa kunagi piirata, küll aga peab andma omavalitsustele õiguse kaaluda nende tegevuskulude katmist. Selles on asja sisu. Endiselt ei saa ette kirjutada omavalitsustele, et nad kataksid erakoolide tegevuskulud. Mina olen aru saanud, et see on endiselt nende soov, et olemasolevate erakoolide tegevuskulusid tuleb edasi maksta. See ei ole võimalik sunniviisiliselt, aga on äärmiselt tõenäoline, et seda tehakse vabatahtlikult. Sellega tuleks kõigil poliitikutel tegelda, mitte sellega, et tekitada uusi põhiseadusvastaseid olukordi. Tuleks kaasa aidata, et omavalitsused hooliksid hariduslikust mitmekesisusest.

Kolmas asi: ma ütlesin seda ka oma kõnes, et õiguskantsler pidas lausa pausi, kui ta valitsuse istungil sellest rääkis, rõhutades, et nüüd ta räägib nagu õiguskantsler, kuigi ta rääkis juba ennegi nagu õiguskantsler. Selline kontrollimatu koolivõrk, mille puhul koolil on kõik vabadused, on õigus nõuda õppemaksu ja täisrahastust, raskendab omavalitsustel oma põhiseadusliku kohustuse täitmist, mis seisneb tasuta kvaliteetse hariduse tagamises. See olukord tuleb kiiresti lõpetada, sest vastasel korral ei ole vastutustundlikul lapsevanemal õige pea enam tasuta kvaliteetse hariduse alternatiivi. See on väga tõsine avaldus. Ärge palun kompige nende kolme asja sisu oma muudatusettepanekutega! Jääme nende kompromisside piiresse, mida me juba enam-vähem näeme – need on koolivõrgu lahtikirjutamine eelnõus ja mitmekesisuse toetamine haridusministeeriumi eelarvest eraldi. Nende ettepanekutega tulen ma välja jaanuaris. Kolmandat ma juba mainisin.

12:28 Esimees Eiki Nestor

Uno Kaskpeit, palun!

12:28 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Härra minister! Erakoolide katusorganisatsioonide ja kodanikuliikumise Avalikult Haridusest esindajad on kurtnud muret, et haridusministeeriumis kaotatakse seaduseelnõu koostamisel nende seisukohtadega kirju, eiratakse nende pöördumisi, jäetakse vastamata nende kirjadele, vassitakse numbritega, venitatakse teabenõuetele vastamisega. Kas te võite kinnitada, et see nii ei ole? Kui see nii aga on, siis millega meie hariduse ja harituse eest hea seisev ministeerium seda põhjendab? Kas keegi vastutab selle eest, et riigiasutus hea asjaajamise tava ja riigivalitsemise kultuuri reegleid järgib?

12:28 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei tea ühtegi juhtumit, mis tõestaks, et see vastab tõele. Ma võin üle küsida, kas mõni kiri on ära kaotatud. Aga selle seltskonnaga on suheldud ebaoproportsionaalselt palju. Ka mina võtsin nende aktivisti vastu ja rääkisin temaga eraldi nelja silma all. Lisaks oleme kohtunud nõupidamistel ja ametnike tasandil väga palju kordi. Ka Riigikogus oleme kohtunud. Kokkulepe oli, et räägime pool tundi, rääkisime poolteist. Ja ega vahet ei olnud, esimese veerandtunniga oli selge, mis on nende ideed. Ideed on needsamad, mis on petitsioonis: ärge tehke midagi, rahastage meid topelt edasi, looge meile eritingimused.

Vaadake, nii ei saa. Meil on põhiseaduslike institutsioonide arvamus, et see olukord ei tohi jätkuda. Ja oma riiki tuleb väga tõsiselt võtta. Kui me ei võta oma kodanikke tõsiselt ja arvame, et neid tuleb kohelda huvigrupiti, jagada üksikotsustega privileege, arvestamata, mis on avalikud huvid, siis see on

poliitiline valik. Aga õiguslikku valikut meil selles mõttes ei ole, et me ei saa ignoreerida Riigikohut ja õiguskantslerit. Tegelikult ka riigikontrolöri ei saa ignoreerida, teda tuleb kuulata, vahel temaga nõustudes, vahel temaga vaieldes, aga signaali, mille ta andnud on, tuleb siiski arvesse võtta.

12:30 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

12:30 Martin Helme

Aitäh, härra spiiker! Härra minister! Mul on küll niisugune tunne, et te praegu laimasite erakoolide esindajaid. Ma olen näinud dokumente, kus nad on teinud teistsuguseid ettepanekuid, mitte neid, mida te siin praegu kirjeldasite. Aga ma jätkan sealt, kuhu ma oma eelmise küsimusega jõudsin. Ma jõudsin täna esimest korda ära kuulda selle, et minister päriselt vastas minu küsimusele, aga ma tahaks sealt natuke edasi minna. Te väitsite, et praegu tegeleb riik n-ö erakoolide majade eest maksmisega. Teie ministeerium on aga teinud tabeli, kust on selgelt näha, et erakoolide tegevustoetus on väiksem kui munitsipaalkoolide oma ja see viimanegi on väiksem kui riigikoolide oma. Nii palju kui mina tean, on tegevustoetusel ülempiir 91 eurot. Millel siis põhineb teie väide, et kui kõik erakoolide õpilased hakkaksid käima munitsipaal- või riigikoolis, siis riigieelarve kulud väheneksid? Kas siis kuskil makstakse rohkem kui see 91 eurot?

12:31 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Kui te süüdistate mind laimamises, siis palun tõestage seda. Mina ei ole näinud, et sõelale oleks jäänud ühtegi tõsist ettepanekut, mis ei oleks põhiseadusega vastuolus, mis ei külmutaks seda olukorda. Kui te olete näinud midagi muud, siis palun tõestage, ärge esitage tühje väiteid! Kulude kokkuvõtteid seisneb selles, et omavalitsused tagavad oma lastele tasuta koolikoha. Neil on selleks võimalused olemas. Neil on alakoormatud koolid ja alakoormatud õpetajad. Kui me tahaksime muuta haridussüsteemi täiesti ühetaoliseks – seda me teha ei taha –, siis ökonoomiliselt oleks see selgelt kokkuvõtteid. Enam ei oleks vaja maksta nii paljude hoonete tegevuskulusid. See kokkuvõtteid järgmisel aastal oleks üle 7 miljoni. Kindlasti oleks sääst ka see, et õpetajad ja ruumid oleksid täielikult koormatud ja me saaksime panustada rohkem hariduse sisusse.

Just efektiivsus on see, millest ma räägin. Aga veel kord, ega erakoolidelt ei ole mõtetki oodata ökonoomset käitumist riigi kohustuste mõttes. Nendelt me ootame ja oleme ka saanud initsiatiivikut, entusiasmi ja mitmekesisemat lähenemist. Samas ei saa kurta, et see lähenemine ei oleks ka meie tavakoolides juba tuntav, alternatiivseid meetodeid rakendatakse tavakoolideski. Ma soovitan nendes käia, vaadata lastele silma ja siis hinnata, kas on põhjendatud nende õpitingimusi kehvemaks teha mingisuguse väga eriskummalise rahastamismudeliga, mida mujal maailmas kuskil ei praktiseerita.

12:33 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

12:33 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Te olete käsitletaval teemal toimunud debatis väga järjekindlalt sidunud õpetajate võimaliku palgatõusu ja erakoolide rahastamise küsimuse ning olete olnud lausa solvunud, kui teie oponentid, sh siinkõneleja, on pidanud seda kohatuks ja koolirahvast lõhestavaks. Kas te tõesti ka siis, kui teie erakond seadis sihiks kehtestada õpetajate palgaks 120% Eesti keskmisest palgast, nägite katteallikana sedasama erakoolide rahastamise muutmist? Või oli teil siis ja on praegu mingi suurem plaan, mida te pole meiega veel jaganud? Mõtlen mingit laiemat plaani kui kolleeg Mustale vastates esile toodud süsteemisene kokkuvõtteid.

12:34 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Allikaid on põhimõtteliselt olnud paar tükki nii minul kui ka eelmistel haridusministritel. Üks on süsteemi korrastamine, teine on lisaraha. See, mis selle eelnõuga tehti, oli korralagedus ja tähendas ebaökonoomsuse suurendamist ja majanduskulude üle kontrolli kadumist. See on probleem. Kui te eitate seda seost, siis ma kordan üle. Selle aasta eelarvest, ma usun, me olime sunnitud maksma 6,5 miljonit. See komakoht teeb mulle praegu natuke muret, mitte põhinumber. Oleksime saanud rohkem

suunata õpetajate palka, see oleks olnud üle 3% õpetajate palgafondist. Järgmine aasta on see summa üle 7 miljoni – 7,2 või 7,1 miljonit, see on nüansi küsimus.

Õpilaste arvu kajastav statistika võib natukene kõikuda, aga põhimõtteliselt me maksame erakoolidele tegevuskuludeks raha, mida me tegelikult tahaks maksta õpetajate palkadeks. See summa on üle 3,5% õpetajate palgast ka järgmine aasta. See raha on neilt juba ära võetud. Selle 120% saavutamiseks me taotleme lisaraha. Mulle on korduvalt signaliseeritud, et see raha leitakse. Esimene aasta ei leitud isegi erakoolide jaoks. Ilmselt ei jõudnud koalitsiooni kokkulepped Rahandusministeeriumi ametnikeni, kes kontrollnumbrid paika panid. Mulle oli see suur üllatus. Ka läbirääkimistel neid argumente ei kuulatud ja see oli veel suurem üllatus. Küll aga on mulle lubatud, et riigi eelarvestrateegia arutelul kevadel avatakse see teema uuesti ja et too 120% keskmisest palgast on endiselt koalitsiooni eesmärk. Ma tahaksin selle teemaga juba maha saada. Õpetaja palk ei saa olla kogu haridus- ja teaduspoliitika. Ma tahaksin, et me hakkaksime väärtustama ka teadust, mis kokkuvõttes viiks meid ehk tippriikide hulka. Praegu hoiame end keskmisel tasemel.

12:36 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

12:36 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Miks on riigi esitatavad nõudmised ja tingimused koolipõhised ning võtavad arvesse ka omandivormi, samas rahastamine on lapsepõhine? Kas siin pole vastuolu? Kui on, siis kuidas seda lahendada?

12:37 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olin võib-olla natuke hajevil. Rahastamine on lapsepõhine küll, selles väljendub meie üsna konkurentsikeskne vaade asjale: me anname hariduse sisu tagava raha õpilasega kaasa. Seda nimetati vanasti pearahaks, praegu me proovime seda terminit vältida. Aga me ei saa kaasa anda kinnisvarakulusid. Kui me annaksime, nii nagu üks ettepanek on meedia kaudu kõlanud, ka kinnisvarakulud lapsega kaasa, siis me petaksime iseennast. Need kulud ju jäävad sinna alles, kust laps ära tuleb, seda raha peab omavalitsus edasi maksma. Ja uues kohas samal ajal need kulud ei lisandu. Selles mõttes on konkurentsipõhisus alati mitme otsaga asi. See kahjuks, kuigi jutt on haridusest, soodustab raha suhteliselt emotsionaalset liikumist, mis lähtub populaarsuse pinnalt, mitte tingimata objektiivsete näitajate pinnalt. Ja kõik käib nii kiiresti, et haridussüsteem ei jõua sellega kohaneda. Haridussüsteem ei jõua oma institutsioone kunagi ümber kujundada nii kiiresti, kui kiiresti mõni teismeline laps vahetab oma sõpruskonda või õpetajaid. Nii et õpilasekeskne ta on ja me peame siiski selle juurde jääma.

Ühiskond on taristule juba teinud väga suuri kulutusi ja peab paratamatult ka edaspidi tegema. Sellepärast ei rakendata minu teada kuskil maailmas seda täisvautšeri süsteemi, mida meil meedia kaudu propageeritud on ja mille puhul laps nagu saaks oma ruutmeetrid kaasa tassida, kui ta kooli vahetab. Ei saa! See tuleb ikkagi kinni maksta ja see on ühiskonnale kulu. Ühiskonnale on tegelikult kulu ka see entusiasm, kogu see vabatahtlik abi ja ka õppemaks, mis erakoolides on. Nii et mis puutub kuludesse, siis ei ole erakoolidel muud plussi kui see, et nad saavad asutada enda jaoks paraja suurusega kooli, mida omavalitsused teha ei saa. Nad ei saa nii paindlikud olla. Aga nad püüavad väga erilisi tingimusi pakkuda ja selle poolest nad on ikkagi ühiskonnale kulukad. Seda täielikku kulu, mida see tekitab, me tegelikult kuskil ei kajasta.

12:39 Esimees Eiki Nestor

Heidy Purga, palun!

12:39 Heidy Purga

Aitäh, hea eesistuja! Aitäh, lugupeetud minister, suurepärase vastuste eest! Tahan küsida seletuskirja selle lause kohta, kus öeldakse, et mitmesugustesse aruteludesse on kaasatud kõiki huvigruppe. Kultuurikomisjoni liikmetena me oleme kohtunud nende huvigruppidega. Nendel kohtumistel on

korduvalt väidetud, et neid pole kuhugi kaasatud – ei aruteludesse, aruannete koostamisse jne. Miks teie arvates niimoodi üksteisest mööda räägitakse? Te viitasite kohtumistele ministeeriumis, kuidas siis ikkagi on – kas huvigruppe on kaasatud või ei ole?

12:40 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma kardan, et nad on ära hellitatud. Kõigepealt hellitati nad ära aastal 2010. Riigikogu liikmed lasid ennast ära rääkida ja leidsid, et nad on väga edumeelsed, kui nad sekkuvad ja sunnivad omavalitsusi maksma. Minu sisetunne poleks seda iialgi lubanud. See ei ole võimalik, et me anname omavalitsustele käsu rahastada paralleelselt erakooli, mis tekib lihtsalt kellegi soovil, ja samal ajal ootame, et nad vähendaksid oma koolivõrku. See oli väga uskumatu otsus.

Teiseks on nad ära hellitatud sellega, et ma kuulen oma ametnikelt kogu aeg, et erakoolide esindajatel on ilmselt lootus, et lõputud kohtumised ka ilma ühegi uue mõtteta nende poolt sunnivad riiki lõpuks ebamõistlikult käituma ja grupi huve arvestama. Need esindajad ei ole olnud kuigi suuremeelsed.

Kümme inimest käib kultuurikomisjonis ja põhimõtteliselt on neil ühesugused avaldused: kas paberilt ette loetud deklaratsioonid või siis kurtmised, et neid ei ole kaasatud. Selles mõttes tabas kümnesse ühe kultuurikomisjoni liikme märkus, et kuulge, aga see ongi kaasamine. Siin me teid ju kuulamegi, hakake palun rääkima! See oli suurepärane, see oli kogu selle väga muserdava koosoleku üks helge hetk. Tõepoolest, sa võid rääkida, argumenteerida, viidata põhiseadusele, sotsiaalsetele riskidele – kõigele! –, aga su vastas istub kümme inimest, kes räägivad ainult seda juttu, et meid ei kaasata. See on päris masendav.

12:42 Esimees Eiki Nestor

Austatud härra minister! Ma palun teil hetkeks istuda, kuna Riigikogu täiskogu peab langetama protseduurilisi otsuseid. Juhatusele on tulnud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek pikendada tänast istungit kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Me oleme kohustatud seda ettepanekut hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada istungit kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 53 Riigikogu liiget, vastu 15, erapooletuid 2. Täiskogu istungi tööaega on pikendatud kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun, härra minister, jätkame! Jaak Madison, palun!

12:46 Jaak Madison

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Austatud minister! Prognoosi kohaselt on tuleval aastal erakoolides õppivate õpilaste arv 6272. Küsimus: kas on olemas ka prognoos, kui paljud neist õpilastest ei saa jätkata oma õpinguid erakoolis majandusliku koorma tõttu, mis seisneb õppemaksu maksmises? Kas on olemas prognoos, kui paljud neist 6200-st ei saa jätkata ja peavad minema munitsipaalkooli?

12:46 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Sellist prognoosi ei ole võimalik teha. See langeb igal juhul fantaasia valdkonda, sest me ei tea volikogude valikuid enne, kui need on tehtud. Minu prognoos küll on, et enamik volikogusid otsustab oma laste erakoolis käimist edasi rahastada ja katta ka nende koolide majanduskulusid. Samas me ei tea ka seda, kui tundlikud on nende laste vanemad õppemaksu tõstmise suhtes. Iseenesest ei ole õppemaksud enamikus erakoolides kõrged. Need, kes on valinud tasulise hariduse, on kindlasti teadlikud, et õppemaks võib tõusta. Mina arvan, et need koolid on väga elujõulised. Aga juhin siiski tähelepanu, et Riigikogu peab tegelema eelkõige riiklike küsimustega, st põhiseadusega ette nähtud riigi kohustustega.

Praxise hinnangul suletakse lähima viie aasta jooksul Eestis 530 koolist 100. Selle prognoosi on Praxis teinud. Kui me kirjutame sinna juurde keskmise laste arvu nendes suletavates koolides, siis me näeme, et riiklikku garantiid, kindlustunnet, et kõik lapsed saavad jätkata olemasolevas koolis, ei ole ka tavalistes koolides. Siin võib omavalitsuse kaalutlus väga valusalt lõppeda. Samamoodi on erakoolidega.

Aga ma olen saanud nii palju tagasisidet, et ma suhtun erakoolide võimesse ellu jääda optimistlikult. Mõjukad lapsevanemad, sh jõukamad lapsevanemad, ei jäta erakoole niisama ja tulevad appi. Nad tulevad appi ka omavalitsuse rahaga.

12:48 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

12:48 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea spiiker! Hea minister! Ma saan teie jutust nii aru, et teil on peamiselt kolm argumenti, miks teile erakoolide rahastamise süsteem ei meeldi. Esiteks olete siin mitu korda öelnud, et kannatavad õpetajate palgad, samas aga välja toonud, et kohalikel omavalitsustel on liiga suur koormus. Kolmandaks ei meeldi teile see, et erakoolid on võtnud endale kohustuse kuskil oma tegevust läbi viia ja sellega seonduvad teatud kulud. Aga mina soovitan teil üle vaadata riigi kinnisvarasüsteemi, mis on nii omavalitsustel kui ka teistel kulusid suurendanud vähemalt kolm korda. Kas teil on tehtud uuringuid, mis näitavad, et riigikool on nii kinnisvara, tööjõu kui ka majandamiskulude poolest odavam kui erakool?

12:49 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Minule ei meeldi põhimõtteliselt kolm asja, mida on öelnud õiguskantsler praeguse regulatsiooni vastavuse kohta põhiseadusega, nende muudatusettepanekute kogumi kohta. Erakoolid mulle meeldivad väga ja ma olen ka avalikult öelnud, et oleksin omagi lapsed erakooli pannud, kui oleksin tajunud, et need koolid, kuhu nad said pandud, on liiga kehvad. Aga õnneks tuleb Eestis harva ette, et mõne kooli õppekvaliteet on kahtluse all. Nagu ma juba ütlesin, rahvusvahelises mõtmes on see risk olematu. Mujal on ühiskonnas tekkinud erinevused enamasti suuremad kui meil. Me ei tohi kaasa aidata, et need süveneksid.

Mis küsimus teil oligi? Te omistasite mulle mingisugused arvamused, millega ma ei saa nõustuda ... (Vahele hüüe.) Aa, küsimus oli kinnisvara kohta. Jah, me oleme ametlike aruannete põhjal neid kulusid võrrelnud. Ma olen ka Statistikaametilt palunud, et nad täiendaksid oma tulevaste aastate tööde kava sellega, et nad küsiks ja avaldaksid täpsemaid andmeid erakoolide kulude kohta. Aga olemasolevate aruannete põhjal võime öelda seda, et erakoolid on kahtlemata kallis koolitüüp. Rocca al Mare on üks aktiivsemaid, sh ka poliitiliselt aktiivsemaid erakoole ja selle kooli koht maksab tubli poolteist korda rohkem – ma ei julge öelda, kas see näitaja on 2-le lähemal kui 1,5-le – kui koht munitsipaalkoolis, mis on suuruselt temaga võrreldav. Me võrdlesime seda ka Arte kooliga.

Mis veel huvitav: kuna erakoolid saavad valida ja valivadki maksejõulisemaid piirkondi – maksejõulisemaid nii inimeste sissetulekute kui ka rahvastiku tiheduse poolest –, siis tegutseb enamik neist piirkondades, kus munitsipaalkoolide kulu on nende ökonoomsuse tõttu märksa väiksem, kui on erakoolidel olnud võimalik välja kaubelda nüüd riigilt, varem omavalitsuselt. Kui Tallinnas olid ruutmeetri majanduskulud 53 eurot ja Tartus 58, siis erakoolid küsisid oma 91 eurot ikka välja. Nii et ainuüksi tegevuskuludes on erinevus ökonoomsuse poolest rohkem kui poolteisekordne. Aga see just võimaldabki pakkuda eritingimusi ja meelitada lapsevanemaid valima seda kooli. Pedagoogiliselt see aga täiuslik valik ei ole. Ma kordan, et väiksed klassid ei ole pedagoogiline ideaal. Väike klass ei näita hariduse kvaliteeti, pigem on ideaal see, kui õpetaja on hästi motiveeritud. Väikeste klasside probleem on kehvemad sotsiaalsed oskused ja väiksem sõpruskond. See ei ole mingi tühine asi. Ja üldiselt püütakse ikkagi lapsi mitte selekteerida, hilisemas elus on selektsiooni nagunii, lapseas võiks seda vältida.

Mis puutub riigi kinnisvarasse, siis ma olen seda siit puldist korduvalt rääkinud, et me sellega tegeleme. Selleks ongi meil investeerimisprogramm 241 miljonit, et koolivõrk kokku tõmmataks. Seda me teeme omavalitsustega koostöös. Me ei ehita riigigümnaasiume sellepärast, et koole juurde teha, vaid selleks, et koolipinda vähemaks saada, et omavalitsustel oleks atraktiivne alternatiiv oma väikestele alakoormatud gümnaasiumiastmetele, et nad eraldaksid nendest põhikooliastme ja keskenduksid kvaliteetse põhihariduse arendamisele. See on see, millega me tegeleme. Need on kõik valusad otsused, aga neid teeb riik tihedas koostöös omavalitsustega. Samamoodi tuleb erakoolindust käsitleda koostöös omavalitsustega. Ka omavalitsuste ja erakoolide koostöö peaks paranema.

Kui me koolivõrgu definitsiooni sellesse seadusse kirjutame, siis mitte eesmärgiga kohustada omavalitsusi erakoolidele maksma, vaid eesmärgiga anda signaal, et vaadataks koolivõrku tervikuna ja hinnataks selle mitmekesisust, pidades silmas ka erinevaid alternatiive. Põhimõtteliselt saab erakool

olla sellinegi, et ta maksumaksja rahast üldse ei huvitu ja ei kogu ka õppemaksu. Siis on tegu koostöös omavalitsusega pakutava üldharidusega, eelkõige põhiharidusega. On ka selline võimalus. See variant, et omavalitsus rahastab tegevuskulusid, on minu arvates Eesti jaoks tulevikus põhistsenaarium.

12:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Monika Haukanõmm, palun!

12:55 Monika Haukanõmm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Hariduslike erivajadustega lastele mõeldud eraüldhariduslikud koolid on selle eelnõu kohaselt saanud nn hingetõmbepausi aastani 2020. Küllap me kõik oleme nõus, et hariduslike erivajadustega laste koolid ei ole klassikalised erakoolid, vaid need on asutanud puudega laste vanemad, kellel ei ole eriti palju muid valikuid. Praegune pakutud lahendus on ajutine ja aeg läheb kiiresti. Kas Haridus- ja Teadusministeeriumil on tegevuskava, kuidas ikkagi neile HEV2- ehk raskema puudega lastele tagatakse hariduse kättesaadavus võimalikult parimal moel? Me ju räägime ka töövõimereformist ning just haridus on üks eeldus, et me saaksime tulevikus seda reformi edukaks pidada.

12:56 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh sisulise ja sotsiaalselt tundliku küsimuse eest! HEV-koolide küsimus on siin tagaplaanile jäänud. HEV2-lastekoole on eraomanduses viis. Me pakume selle lahenduse neile ajutisena mitte rõhuga ajutisusele, vaid rõhuga garantiile. Iseenesest on meil plaan võtta erivajadustega laste haridus süstemaatiliselt riigi kätte, aga samas me ei välista tulevikus ka erakoolidega kokkuleppeid. Me lihtsalt veel ei tea, mis kokkulepped need on. Me tegime sellise paragrahvi, andmaks kindlust, et see ei puuduta kuidagi nende laste olukorda. Neid koole rahastatakse praegu tegelike kulude põhjal ja muu sisetunne ütleb, et kui see aitab nende laste vanematel osaleda paremini oma laste hariduse andmises ja nende toimetulemises, siis see võibki olla praktiline, et ka edaspidi on erapanus nähtav.

Ma ühe aspekti kordan veel üle. Väga palju räägitakse, et erivajadustega lapsed vajavad erakoole. See ei ole tõsi. Suurem osa ka nn HEV2-lapsi on juba praegu riigi hoole all. Erapanus on aga väga teretulnud ja sel puhul on kasutusel teistsugune rahastamise mudel. Ja ka HEV1-lastekoos osakaal munitsipaalkoolides on suurem kui erakoolides. See protsent oli viimastel andmetel munitsipaalkoolides 16,7% ja erakoolides 12,2%. Aga peamine, millele ma tahan tähelepanu juhtida, on see, et me püüame erivajadustega lapsi maksimaalselt muude lastega koos kasvatada. Ma küll väljun teie küsimuse teema raamidest, aga arvan, et see on vaja ära märkida. See on üks nõrk koht selles kriitikas, mida erakoolide lobistid on teinud – erakool oleks justkui hädavajalik, et erivajadustega lastele õppimisvõimalusi pakkuda. Kahjuks on olukord vastupidine: erakoolid ei saa endale ilmselt lubada erivajadustega laste nii ulatuslikku õpetamist, kui nad peavad esiteks kooli ülal pidama ja teiseks hakkama saama ka pedagoogiliselt. Põhjamaade kogemustele toetudes me püüame võimalikult palju tavaeluga harjutada ka lapsi, kellel on toimetuleku- või hakkamasaamise raskused. Tavalises ühiskonnas tuleb hakkama saada kõigil, olgu nad lapsena õppinud erakoolis või munitsipaalkoolis.

13:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Arno Sild, palun!

13:00 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud juhataja! Härra minister! Praegu on käsil väga suured muudatused omavalitsuste elus. Tahetakse, et edaspidi eksisteerivad vähemalt 5000 elanikuga omavalitsused. Kas selle ümberkorraldusega on seotud ka maal asuv era- ja munitsipaalkoolide võrk?

13:00 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

See on jälle hea küsimus. Iseenesest erakoolivõrku me sellega otseselt ei saa siduda. Erinevalt meie administratiivsüsteemist ja tasuta koolide võrgust ei ole erakoolide rahastamine põhiseaduslik ülesanne. Küll aga mõjutab see reform maalaapsi ja -koole, kui omavalitsuspiirkonnad on suuremad ja kui tuleb väiksema arvu omavalitsustega suhelda, et rahastust saada. Iseenesest peaks see lihtsustama ka erakoolide tegevust ning munitsipaalkoolide ja muide ka kutsekoolide vaade on tulevikus kindlasti

avaram. Eriti muidugi gümnaasiumid ei pea olema kodulähedased. Aga parem koostöö ühinenud omavalitsustega annab suurt efekti kindlasti ka koolivõrgu ökonoomsemaks muutmisel. Enam ei võistelda vägisi koolikohtade pärast, vaid peetakse silmas kohalikke vajadusi. Ma arvan, et haldusreform tuleb hariduse kvaliteedile kasuks, saame ressursse sihipärasemalt suunata.

13:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Kokk, palun!

13:02 Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea haridus- ja teadusminister! Kas te oskate öelda, et kui praegu arutelul olev erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu seadusena vastu võetaks, siis mitu eurot keskmiselt õpetaja palk tõuseks? Ja kui oskate, siis öelge ka, kuidas te selle numbrini jõudsite.

13:02 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olen kunagi seda arvutanud, see on umbes 400 eurot aastas. Seda summat võib väikseks nimetada, aga minu arust on see üsna suur summa. Selle summa tüvenumbrid on küll väikesed, aga kui me korrutame selle 15-ga, nagu me endiselt oleme harjunud, siis kroonides teeb see päris palju. Omal ajal oleks see olnud umbes 60 000 krooni õpetaja kohta aastas. Ma ei tea motiivi, miks oli vaja see seadus vastu võtta. Õpetaja palga arvel see igatahes praegu toimib.

13:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

13:03 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea minister! Erakoolide rahastamine tagaks nagu õpetajate palga tõusu ja raha sissevoolu haridusse. Kui suurt raha väljavoolu kujutavad endast Haridus- ja Teadusministeeriumi juurde moodustatud Innove ja Rajaleidja? Innove riigieksamite osakond on üks absoluutselt mõttetu osakond. Kui suurt rahakulu tähendab Haridus- ja Teadusministeeriumile Innove ja Rajaleidja ülalpidamine ja kas see on võrreldav erakoolidest saadava tuluga?

13:04 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei saaks neid kuidagi võrrelda. Innove iseenesest on olnud suuresti konsolideerimisprojekt. Sinna on erinevaid funktsioone koondatud ja pakutakse ühtlasemat teenust. Sealhulgas on ka Rajaleidja teenus, mida kindlasti iga maakond ja iga kool ei oleks suuteline pakkuma. Nii osutataksegi seda ökonoomsemalt maakondlikul tasemel ja vastavalt vajadusele. Ka spetsialiste saab sel juhul ökonoomsemalt kasutada. Samas ei saa öelda, et see süsteem meil tsentraalsel kujul täiuslikult toimib. Ressursid on väikesed, spetsialiste on vähe ja vajadused kasvavad. Aga neid asju kindlasti ei saa võrrelda. Innovel on ka teisi funktsioone, näiteks koolitused, mida on ökonoomsem pakkuda tsentraalselt kui siduda need iga konkreetse õpetaja palgarahaga. Seega Innove ei ole juhuslik valik. Kunagi, kui ma seda eemalt vaatasin, olin ka selle sihtasutuse suhtes kriitiline, nüüd olen sel hulga plusse leidnud. Aga ka Innovele saab osaks meie koondamisülesanne. Ministeeriumid, Innove – nende arvel me siis neid riiklikke või valitsuse kokkuleppeid täidame. Inimesi jääb meil ühiskonnas vähemaks ja ka riigisektorisse ei saa neid kogu aeg juurde tulla. On konkreetne kärpeülesanne, mille nad on teatavaks ja omaks võtnud, kindlasti mitte suure õnnetundega, aga mõistmisega.

13:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

13:06 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Erakoolid on praegust rahastamise korda ja selle jätkumist arvesse võttes teinud investeeringuid, võtnud pangalaene, et koolimajad vastaksid õpitingimustele. Nad on soetanud õppevahendeid, sh IKT-seadmeid, ning avanud uusi klasse. Ka lapsevanematel on olnud

õigustatud ootus, et nende laste haridustee jätkub senisel moel. Kas ministeerium on teinud mõjuanalüüse ja uuringuid, hindamaks, kuidas eelnõuga pakutud õigustatud ootuste rikkumine mõjutab erakoole, nende lapsi ja lapsevanemaid?

13:07 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Seda küsimust on juba küsitud. Täppisteadus see kindlalt ei ole, aga ka ilma suurema teaduseta võib väita, et nii mõnigi erakool on asutatud jätkusuutmatuna. Me teame umbes, mis on asjaomane optimum pedagoogilisest ja majanduslikust seisukohast. Erakoolid sellele optimumile pigem ei vasta, need on kulukamalt üles ehitatud. Nii väikesed erakoolid, nagu praegu Eestis on, oleks munitsipaalkoolidena enamasti juba suletud. Ma olen kuulnud nelja lapsega erakoolist, olen kuulnud 15 lapsega erakoolist – neid kindlasti maksumaksja kulul säilitada ei saaks. Selles mõttes on igati loogiline, et Põhjamaades on kehtestatud miinimumsuurused. Ma ei saa seda iga riigi kohta eraldi nimetada, aga üldiselt on kooli miinimumsuurus üks näitaja, mille järgi antakse erakooli pidamise õigus mõnes meile suureks eeskujuks olevas riigis. Mõnel juhul on see jäetud oma pea välja mõelda, samas on kehtestatud palga suuruse või väiksuse piirangud, nagu ma täna juba ütlesin. Ökonoomsusega seotud piirangud kuuluvad majandusseaduste hulka. Kui tahetakse kasutada maksumaksja raha, siis tuleb arvestada, et maksumaksja ei anna seda piiritult, vaid kohtleb institutsiooni ja ka lapsi võrdsetl.

13:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jüri Adams, palun!

13:08 Jüri Adams

Härra Ligi! Ühele eelmisele küsimusele vastates te rääkisite ka seosest põhiseadusega. Mulle ei tule meelde – ma ei tea põhiseaduse teksti peast –, aga seal vist ei ole sõna "erakool" kuskil nimetatud. Küll on nimetatud mitmesuguseid avalikke koole. Kas see teie arvates annab omavalitsuste ja riigikoolidele mingisugused eelised erakoolide ees või vähemalt kohustab teid kui Eesti Vabariigi ministrit rohkem avaliku võimu asutatud koolidega tegelema? Kas see tähendab, et teil pole otsest kohustust seista samaväärselt ka erakoolide eest?

13:09 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei ole kindel, et ma põhiseaduse eksperdi küsimusest viimase nüansini aru sain. Eelis või mitte-eelis? Iseenesest tuleb eelistus sellest, et omavalitsusel ja riigil on kohustus koostöös tagada tasuta haridus. Kas erakoolide mõiste on põhiseaduses sees? Ma praegu ei leidnud seda oma paberitest üles, aga täiesti võimalik, et seal on erakoolide asemel kasutatud formuleeringut "teistsugused koolid" või "teised koolid". Aga ainus tingimus, mille põhiseadus minu arvates annab, on koolitüüpide puhul tasuta hariduse pakkumine ja vastutus. Täna ei ole huvitaval kombel sellest räägitud, aga omavalitsuste omavahelisest arveldamisest on juttu olnud. Selles kohtuprotsessis, kus haridusministeerium pidi kaitsma Riigikogu, mitte iseenda seisukohti, jättis Riigikohus analoogia arvesse võtmata. Seda peeti ebapiisavaks sarnasuseks ja leiti, et erakoolide puhul seda kohustust ei saa omavalitsustele panna. Riigikohus ei nõustunud argumendiga, et omavalitsusele peaks kehtima samasugune regulatsioon. Ma ise amatöörina põhiseaduse vallas oletan, et see ikkagi tuleb kohustusest teatud teenust tasuta pakkuda. Seal ongi omavalitsuste haridussüsteem prioriteet, võrreldes eraomandusliku haridussüsteemiga. Aga muidugi lahendas Riigikohus seda vaidlust ainult konkreetse kaebuse piires.

13:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aadu Must, palun!

13:12 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud härra minister! Minul tekkis küsimus tänase parlamentaarse diskussiooni käigus. Mind jäi lummama üks lause. Te ütlesite, et te olete erakoolide esindajatega kümneid kordi ja palju tunde koos istunud ega saanud ühtegi uut ideed. Minul on, kui ma olen inimestega kümneid kordi või palju tunde rääkinud, alati tekkinud mõned uued ideed – kui ma pole neid kuulnud vestluspartneritelt, siis mul endal on need küll tekkinud. Kas teie lauset tuleks võtta n-ö täppisteadusliku mõõdupuuga või oli tegu belletristikaga?

13:12 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! Võtke seda historitsistlikult. Ma ei tea küll, mis see täpselt tähendab. Aga põhimõtteliselt me tunnime mõtjat ei kasutanud. Mina ise olen tunde veetnud umbes viie erakooli esindajatega, aga minu ametnikud on tõesti väga palju nendega suhelnud. Mis puutub ideedesse, siis ma vähe liialdasin tõesti. Arusaamine, kuidas inimesed mõtleavad, mul igatahes tekkis. Ma kahjuks pean ütleva, et eestkõnelejate lähenemine oli hästi grupikeskne, hästi kaugel sellest vastutusest, mida riik kannab ja mida mina ametiisikuna kannan. See ei ole grupi huvide puhul küll ebatavaline ega taunitav, aga see pärssis nende arusaamist minust. Samas olen saanud pärast seda, kui ma olen pidanud avalikult sõna võtma, väga tunnustavaid isiklike pöördumisi. Üks viimane oli, kui ühe erakooli lapse vanem ütles, et ta väga tänab mind ja on minuga sada protsenti nõus – ka tema arvab, et ta peab eritingimuste eest maksma, ja ta on praeguse olukorraga väga rahul. Mulle meeldis väga ka ühe erakooli juhi intervjuu "Aktuaalses kaameras". Ta pidi kindlasti olema väga pettunud uudisest, et riik tõepoolest põhiseaduspärasusega tegeleb. Aga ta ütles, et sel juhul nad teevad oma äriplaani vastavalt ümber, kui nad teavad, et riik neid ei toeta.

Erakoole tekib entusiasmi järjest juurde, aga nad ei saa automaatset garantiid – sellega nad ei tohi arvestada. Nad saavad garantiid selle näol, et nende lastele on pearahana tagatud hariduse sisu, aga nad ei saa garantiid, et laps toob neile ka kinnisvara kaasa. Kinnisvara peab neil ikkagi endal olema ja rahastatud ka. Seda aspekti on õiguskantsler meie vestlustes mitut moodi sõnastanud, aga me mõtleme väga ühtemoodi, olles samas ka lapsevanemad. Me mõistame erakoolide muresid päris hästi, aga meil on ka oma kohustused.

13:15 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Yoko Alender, palun!

13:15 Yoko Alender

Aitäh, hea juhataja! Hea minister, aitäh heade vastuste eest! Võtsin lahti põhiseaduse § 37, mis käsitleb hariduse teemat. Siin on mainitud ka erakoole: on õigus neid pidada. Peamine paragrahv, mille kohta on mul küsimus, on aga see, mis ütleb, et laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel. See on põhiseaduses kirjas. Osa kodanikke, kes on ka minu kui kultuurikomisjoni liikme poole pöördunud, on olnud mures, et eelnõu, mida me täna menetleme, mingil moel kahjustab seda lapsevanemate valikuõigust. Kas teie hinnangul see eelnõu vähendab lapsevanemate võimalusi kooli valikul?

13:16 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aitäh! See on hea küsimus ja meenutas mulle ühte kripeldama jäänud asja eilsest erakooli esindajate sõnavõtust. Nimelt, et hariduse valik peaks justkui tähendama ka riiklikku rahastamist. Nad olid väga varmad jälle viitama põhiseadusele. Aadu Mustale ma ei suutnud täpselt vastata, aitäh, et te mulle appi tulite! Kui me istume koos ja ma esitan eri ekspertide ning põhiseaduslike institutsioonide seisukohti – Riigikohtu, õiguskantsleri, riigikontrolöri omi –, siis ma teen seda uuesti ja uuesti ja uuesti. Ning siis tuleb järjekordne avalik esinemine, kus räägitakse täpselt samu sõnu, mida mulle juba maikuus räägiti: et tuleb lüüa suurelt, tuleb rakendada PR-firmat. Seda kõike ma tean. Kuidas saab jääda kinni ühtedesse ja samadesse formuleeringutesse? Nagu õigus haridust valida tähendaks midagi taolist, et kui ma lähen puu otsa, siis riik peab mulle kooliga sinna järele tulema. Ei, haridust saab valida olemasoleva koolivõrgu piires. Ja seda olemasolevat peab riik tasuta pakkuma.

Põhiseaduse mõte ei ole see, et energia tuleb tasuta hariduse asemel tasulisele haridusele suunata ja võtta eelarvest selleks raha. See on juba teist aastat tegelikult haridusministril väga konkreetne valik. Las põhiseadust tundvad juristid sõnastavad, mida tähendab see valik. Nii palju kui ma suudan neid spetsialiste refereerida, peetakse silmas ikkagi olemasolevat koolivõrku. Sa võid ise luua lisavõimalusi ja neid erakoole ka rahastada, aga kui sa oled otsustanud midagi väga erilist asutada, siis maksumaksja ei pea sellele reageerima oma rahakoti raudade avamisega. See kindlasti põhiseaduse mõte ei ole, me oleme lahkemad, kui põhiseadus nõuab.

Pearahasüsteem, mis enamiku koolide eelarvest katab, on tegelikult rahvusvahelises mõttes helde. Nii palju kui ma võrrelda tean, võin öelda, et meie põhiseadus on erakoolide suhtes äärmiselt liberaalne. Nende asutamine on vaba, neid piirata ei tohi. Seda ma palun ka muudatusettepanekute tegemisel arvestada, et me ei saa lihtsalt keelde jagada. Meil on tark koolitusloa andmisel arvesse võtta

ka kooli majanduslikku jätkusuutlikkust, nii nagu me praegu vaatame nende administratiivset pädevust ja õppekavade kvaliteeti. Kõike seda me vaatame ja palume vajaduse korral plaane täpsustada, enne kui me loa anname. Aga üldiselt me anname neid lube. Üks, mida kultuurikomisjon arutab, on see piir, milleni saab omavalitsuse arvamust arvestada. Ühes linnas on praegu näiteks koolivõrk üsna optimaalne, koolikohti kipub pigem üle jääma, aga erakoolid tahavad laieneda ka gümnaasiumiastmesse. Igal juhul on meil väga vaja teada, mida omavalitsus sellest arvab. Ja edaspidi tuleb meil otsustamisel ka arvestada, kas see lisaks uut kvaliteeti või ainult uusi kulusid.

13:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jüri Adams, palun!

13:20 Jüri Adams

Aitäh! Ma tegelikult tahan küsimuse sildi all avaldada tänu rahvaesindaja Alenderile, kes tuletas meelde, et põhiseaduse §-s 37 on tõepoolest erakoolid nimetatud. Seal on öeldud, et on õigus neid asutada ja pidada. Aitäh teile!

13:21 Haridus- ja teadusminister Jürgen Ligi

Aga kuidas on kodukorraga?

13:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nüüd palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Kalle Muuli!

13:21 Kalle Muuli

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kultuurikomisjon hakkas kõnealust seaduseelnõu arutama tegelikult juba enne, kui see üldse sündis. Kuna kevadel tegi haridusminister teatavaks oma otsuse, et praegune kord tuleb tühistada, siis hakkas komisjon asjassepuutuvatelt organisatsioonidelt saama hulganisti kirju mitmesuguste küsimustega. Nii pidime nendele kirjadele vastamiseks hakkama juba siis neid probleeme arutama.

Erakoolide esindajate šokk oli kevadel päris suur. Minister küll ütles, et kõik eelmised ministrid olid olemasoleva korra suhtes väga kriitilised, aga avalikkusele nad seda eriti välja ei näidanud. Ka seadus, mis praegu kehtib, sündis tegelikult ministeeriumi abil. See oli küll kultuurikomisjoni algatatud, aga normitehniliseks vormistamiseks paluti abi ministeeriumilt. Ja kui minister tõesti ei teadnud, mida tema ministeeriumis tehakse, siis on see küll imelik.

Riigikohtus kaitses ministeerium neid seisukohti, mis olid seaduses, väga innukalt. Ma loen isegi ette ühe haridusministeeriumi väite, kuna see kõlab nii hästi: "Regulatsiooni eesmärgiks on kohelda erineva omandivormiga koole võrdselt, vähendada õppemaksu erakoolides, soodustada võrdsemaid võimalusi ligipääsuks erakoolidesse ja suurendada õpilaste valikuvabadust." Ministeerium teatas seda Riigikohtule 28. oktoobril 2014. Kui pärast seda võeti järsku teine suund, hakkasid meile kirjutama Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus, Eesti Vabade Waldorfkoolide ja -lasteaedade Ühendus, meie lasteaednike ühendus, Eesti Kristlike Erakoolide Liit, Eesti Kirikute Nõukogu president ja peapiiskop, Eesti Puuetega Inimeste Koda ja veel paljud organisatsioonid. Ma ei hakka refereerima kõiki vastuseid, mis kultuurikomisjon andis, aga loen ette paar lauset eraüldhariduskoolide ühendusele antud vastusest, sest sellest põhimõttest on kultuurikomisjon lähtunud kogu oma tegevuses selle seaduseelnõu arutamisel. Ja need laused kõlavad nii: "Muudatuste mõjusid tuleb hinnata erakoolides käivate õpilaste seisukohalt. Vajadusel tuleb mõelda erinevatele leevendustele, et tagada hariduskorralduse jätkusuutlikkus ja terviklikkus, mille üheks loomulikuks osaks on eraüldhariduskoolid."

Esimene kohtumine erakoolide esindajatega toimus sellel sügisel, 10. novembril. See oli suur kahetunnine üritus Riigikogu konverentsisaalis, millest tehti ka videoülekanne, nii et haridustöötajad ja muu avalikkus said seda jälgida. Kohal olid eraüldhariduskoolide ühenduse, Eesti Kultuuri Koja, Eesti Kristlike Erakoolide Liidu, Eesti Vabade Waldorfkoolide ja -lasteaedade Ühenduse, lasteaednike ühenduse, Tartu Waldorfgümnaasiumi juhatuse ning Eesti Lastevanemate Liidu esindajad, samuti loomulikult haridusminister ja teised haridusministeeriumi ametnikud. Eelnõu ise ei olnud selleks ajaks

veel komisjoni jõudnud, aga põhimõtteliselt oli see valmis.

Minister tutvustas eelnõu ja ka põhimõtteid, millest lähtuti. Erakoolid said oma seisukohti avaldada. Kristlike erakoolide liit rõhutas, et ei tohiks kiirustades ja kerge käega muuta regulatsiooni, mis on kehtinud ajal, kui enamik Eesti kristlikke koole on asutatud. Minu teada Eestis on praegu üheksa kristlikku kooli, nendest kuus on asutatud selle seaduse kehtivuse ajal ja teadmiseaga, et tegevuskulused hüvitab riik. Vastavalt on ka kohustusi võetud. Eraüldhariduskoolide ühenduse esindaja meenutas, et tegelikult oli 2010. aastal vastu võetud seaduste eesmärk laiendada elanike haridusvalikuid ja erakoolide kättesaadavust ning see seadus on oma eesmärgi täitnud. Erakoolide arv on suurenenud. Seega on saavutatud just seda, mida selle seadusega taotleti, nüüd aga ministeerium paneb justkui pahaks, et nii palju on erakoole tekkinud. Eesti Lastevanemate Liit kurtis seal ministri juuresolekul, et haridusministeerium ei ole neid seaduseelnõu ettevalmistamisse kaasanud ja et kavandatava muudatuse tagajärjel on väikeste koolide eksisteerimine ohus.

Kõik kultuurikomisjoni liikmed esitasid küsimusi nii ministrile kui ka erakoolide esindajatele. Komisjoni esimees Laine Randjärv küsis ministeeriumi esindajatelt, kuidas edaspidi kavatakse erakoolide avamise protsessi kaasata omavalitsusi, kes praegu on justkui kõrvale jäänud ja kelle arvamust ei küsita. Ministeeriumi esindaja vastas, et tulevaste erakoolide puhul küsitakse omavalitsustelt, kuidas nad hindavad kooli vajalikkust oma koolivõrgus, ning nendest arvamustest hakatakse lähtuma kooli jätkusuutlikkuse hindamisel. Mailis Reps küsis, kas erakoolid oleksid valmis loobuma õppemaksust, kui kohalik omavalitsus või riik nende tegevuskulused katab. Eranditult kõikide erakoolide esindajate vastus oli, et põhimõtteliselt on see võimalik, kui läbirääkimiste käigus on kõigi rollid täpsustatud. Paljud erakoolid võtaksid endale hea meelega tasuta piirkonnakooli rolli, kui nende tegevuskulud oleks kaetud. Mina tutvustasin Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni seisukohta, et praegune korraldus ei ole hea, kuna kohalikud omavalitsused ei saa erakoolide asutamises kaasa rääkida, aga peavad samas automaatselt katma erakoolide tegevuskulused. Teisalt ei pea me heaks ka ministeeriumis ette pandud kava pöörata seadus tagasi aastasse 2010 ja muuta jälle kogu see kord vabatahtlikuks. Ma avaldasin arvamust, et seadustes tuleb defineerida koolivõrk ja kõik koolid peaksid sõltumata omandireformist olema koolivõrgu osa. Kohalikel omavalitsustel peaks olema võimalik koolitusloa väljaandmisel kaasa rääkida, vähemalt ministeeriumile arvamuse andmise vormis. Aga vastukaaluks peaksid kohalikud omavalitsused saama kohustuse rahastada kõiki koole mingisuguse vautšeri või tegevusraha ulatuses võrdselt, sõltumata kooli omandivormist, kui see on juba arvatud tema koolivõrgu osaks.

Aadu Must tundis komisjoni istungil huvi selle vastu, kui palju moodustab üldse kohalike omavalitsuste eelarvest hariduskulu. Maaomavalitsuste liidu vastus oli, et enamikul juhtudel on see üle 50%. Seega tegelikult on see väga suur kulu kohalikele omavalitsusele. Krista Aru tundis huvi, kui paljud omavalitsused oleksid nõus vabatahtlikult tegevuskulused hüvitama. Maaomavalitsuste liit vastas, et nende küsitluste kohaselt on ainult üks omavalitsus selline, kes ei taha neid kulusi vabatahtlikult hüvitada. Samas mõndi, et see sõltub väga palju poliitilisest võimust, kes parajasti volikogus enamuses on. Seda tegelikult ei saagi ette ütelda.

Mihkel Raud tundis huvi, kas ministri meelest oleks erakoolide ja ministeeriumi taotluste vahel võimalik kompromiss saavutada. Minister pidas vajalikuks ära märkida waldorfkoole, kes on rahvusvaheliselt ja ka Eestis tunnustatud metoodikat kasutavad koolid ja kelle puhul on selge erisus olemas. Võiks kaaluda mingisugust erisust kas seadusandlikus või rahastamise mõttes. Yoko Alender küsis sellel istungil, kas kavandatav eelnõu siis ei võimalda erakoolidel olla koolivõrgu osa, juhul kui kohalikud omavalitsused vabatahtlikult neid kulusid kannavad. Erakoolid vastasid selle peale, et kui neid kulusid kantakse, siis nad on hea meelega koolivõrgu osa ja võtavad endale ka kohustused, mis koolivõrku kuuluval koolil peavad olema. Selle alla käib ka koolikohtade garanteerimine, aga selleks tuleb kõik detailid kohaliku omavalitsusega läbi arutada.

Eelnõu anti Riigikogule üle 16. novembril ja 19. novembril tutvustas minister seda komisjonis. Eelnõu eripära on see, et sellel on lisa nr 2, mille on teinud sotsiaalkaitseminister. Ministri sõnul oli kokkulepe, et Haridus- ja Teadusministeerium vormistab tolles lisas nr 2 toodud põhimõtted eelnõu teisel lugemisel muudatusettepanekuteks. Aega oli meil tol istungil napilt, siiski jõuti ministrile paar küsimust esitada. Rõhutati, et eelnõuga ei tohi kiirustada, tuleb püüda vältida vigu, mis eelmisel korral ilmselt seaduseelnõu lugemisega kiirustades sündisid. Samuti taheti, et kõik mõjud läbi kaalutaks. Üks komisjoni liige tundis huvi, kas siis, kui kohalik omavalitsus hakkab otsustama, milliseid erakoole saab avada ja milliseid mitte, või vähemalt saab arvamuse esitamisega selles kaasa rääkida, on kohalikul omavalitsusel pädevust hakata ütlema, millise usuõpetuse või muu kallakuga kooli territooriumil

peab olema. Minister vastas, et kohaliku omavalitsuse pädevuses on kaaluda hariduse mitmekesisust, kuid mitte vaidlustada erakooli asutamist.

Pärast seda suurt koosviibimist, kus olid kohal kõikide erakoolide ja katusorganisatsioonide esindajad, otsustas komisjon, et läheb aruteludega edasi grupikaupa, st võtab teatud tüüpi koolid ette. 23. novembril kohtusime waldorfkoolide esindajatega, 24. novembril aga haridusliku erivajadusega lastele haridust andvate erakoolide inimestega. Neid koole on viis, nagu minister ütles, neli neist olid kohal, samuti puuetega inimeste koja ja haridusministeeriumi esindajad. HEV-koolide esindajad olid rahul selle erisusega, mis neile praegu arutatavas seaduseelnõus on tehtud, ehk siis sellega, et riik jätkab nende rahastamist riigieelarvest. Ühe küsimusena, millest palju räägiti, kerkis üles see, et võiks olla ka riigipoolne rahastus juhul, kui erivajadustega laps läheb erakooli. Siis võiks riik katta temaga seotud tegevuskulud. Pole ju vahet, kas ta käib munitsipaalkoolis või riigikoolis või spetsiaalses erakoolis. Jutt käis ennekõike kergema puudega lastest, n-ö HEV1-lastest.

Eile, 7. detsembril kohtus kultuurikomisjon kristlike koolide esindajatega. Täna on kavas, kui see istung ikka millalgi ära lõpeb, kohtuda kohalike omavalitsuste esindajatega. Veel on tulekul arutelud linnade liidu, maaomavalitsuste liidu, Tartu Linnavalitsuse jt huvigruppide esindajatega kuni 15. detsembrini, mil peaks olema viimane kohtumine, kui me saame kokku kodanikualgatuse Avalikult Haridusest juhtide ja eraüldhariduskoolide ühenduse esindajatega.

Siin on juttu olnud, et huvigruppe ei kaasata, ei kuulata. Ma ütleksin vastupidi: kultuurikomisjon on tõesti seda tööd väga põhjalikult teinud. Tahan ilma vähimagi pugemiskavatsuseta kiita kultuurikomisjoni esimeest hästi põhjaliku ettevalmistustöö eest. Iga kultuurikomisjoni liige, kes on tahtnud, on saanud neid teemasid nii eest, tagant kui külje pealt arutada.

Komisjon on püüdnud oma tublide ametnike abil teha väikest uurimistööd – kuskilt me selle kohta infot ei leidnud –, milline mõju sellel seadusel võiks olla erakoolidele ja üldse meie haridusele. Komisjoni ametnikud on koostanud küsimustikke ja tabelleid, mis on välja saadetud erakoolidele. Praegu vastused alles laekuvad – osa on laekunud ja osa on laekumata, nii et üldistusi ja mingeid järeldusi veel teha ei saa. Aga me oleme püüdnud niimoodi kompenseerida ministeeriumipoolse põhjaliku uuringu puudumist selle seaduseelnõu juures. Tänu ajakirjandusele tean ma, et eile anti Riigikogule üle petitsioon kodanikuliikumisel Avalikult Haridusest. Sellel olevat üle 10 000 allkirja ja selles taotletakse seaduseelnõu menetlemise peatamist Riigikogus. Kultuurikomisjoni ei ole see petitsioon veel jõudnud. Minu teada ei ole Riigikogu juhatus veel määranud selle petitsiooniga tegelevat komisjoni. Kui see jõuab kultuurikomisjoni, siis küllap me arutame seda sama põhjalikult kui tänast seaduseelnõu.

Kokku võttes tahan ütelda, et komisjon on kohtunud nii paljude erakoolide esindajatega kui vähegi võimalik, samuti kohalike omavalitsuste esindajatega. Mõnedega oleme kokku saanud kaks korda ja mõnedega isegi kolm korda. Menetlusotsused langetasime teisipäeval, 24. novembril. Need olid järgmised: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks, 8. detsembriks (see ettepanek kiideti heaks konsensusena), määrata ettekandjaks Kalle Muuli (ka konsensusena), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 22. detsember kell 17.15 (samuti konsensuslik otsus). Esimese lugemise lõpetamise otsus langetati hääletega 6 : 4.

13:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Jaak Madison, palun!

13:38 Jaak Madison

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Hääletuse seis oli 6 : 4. Mis fraktsioonid olid esimese lugemise lõpetamise poolt ja mis fraktsiooni liikmed olid vastu?

13:39 Kalle Muuli

Valitsusliit oli poolt, opositsioon oli vastu.

13:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Märt Sults, Keskerakonna fraktsioon, palun!

13:39 Märt Sults

Auväärt aseesimees! Kolleegid! Sellest on nüüd nii palju räägitud – risti-põiki, pikali ja püsti ja nagu Kalle Muuli ütles, ka kõrvalt. Ma tahan juhtida tähelepanu paarile asjale. Eesti Vabariigis on kaks asjaomast seadust. Üks on põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ja teine on erakooliseadus. Tähendab, kui on üks seadus, siis kaovad igasugused kahtepidi arvamused ära. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse järgi peab põhikoolis klassi täituvus olema 24, gümnaasiumis 32. Ja kui see ei ole täpselt nii, siis järelikult hakkab rahastus alluma mingisugustele koefitsientidele või millelegi muule, tasaarveldusmeetoditele. See on üks asi. Haridusministeerium ei ole viitsinud seadusandlusega tegelda ja sellepärast erakoolid tekkisidki, kuna seal oli võimalik igasuguseid trikke teha. Aga see ei tähenda seda, et nad kurjast on. Räägiti ka kihistumisest ja vastasseisust õpetajate palk *versus* erakoolide rahastamine. See on äärmiselt jõhker väide, et kui erakoole rahastada, siis ei saa munitsipaalkoolide õpetajad palka. Äärmiselt jõhker! Au ja kuulsus meie haridus- ja teadusministrile! Kihistumine on jah – kihistumine on riigigümnaasiumi rahastamine ja munitsipaalgümnaasiumi rahastamine. Rohkem polegi vaja millestki rääkida kui ainult mainida, et riigigümnaasiumides rahastatakse gümnaasiumiosas koolitoitu 100%, munitsipaalkoolides täpselt nii palju, kui raha jätkub, ülejäänud tuleb maksta ise. See on aga elementaarne tõde, et täis kõhuga laps õpib ikka natukene paremini kui tühja kõhuga laps. Erakoolide ootused on põhjendatud ootused. Kui võeti seadus vastu ja lükati külma kõhuga rahastamine kohalike omavalitsuste peale, siis erakoolid kasutasid seisu ära ja võtsid majanduslikult väga põhjendatud laenu. Nüüd on neil pikaajalised kohustused. Neid asju ei saa päevapealt muuta, ei saa erakoolipidajaid süüdistada, et nad ise tegid laenuotsused. Need otsused on täiesti pädevad ja täiesti õiged. Ja nüüd lisan siia vahele, et riik ei ole mitte kunagi erakoolipidajatele raha andnud. Riik on pannud kohustuse ja pärast seda, kui ta sai Riigikohtus seaduserikkuja märgi külge, oli ta nõus maksma. Siis oli riik nõus maksma kohalikele omavalitsustele tagasi raha, mis nad olid kulutanud erakoolidele, kuid seda väikse klausliga: kuludokumentidega tõestatuna ja kohtu kaudu. Niisama ei tulnud mitte midagi. Nii et riik pole kunagi seda raha maksnud ja praegune segadus ja hüsteeria on tekkinud sellest, et riik peab oma lubadusi täitma hakkama. Ja nüüd tuleb kiiresti-kiiresti midagi ette võtta. Johtuvalt sellest teeb Keskerakonna fraktsioon ettepaneku erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu 142 esimesel lugemisel tagasi lükata. See on Keskerakonna otsus. Me arvame, et enne tuleb teha oma magamistuba korda, alles siis võib minna revideerima teiste söögituba. Aitäh teile!

13:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mihkel Raud, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, palun!

13:43 Mihkel Raud

Austatud juhataja! Kallid kolleegid! Täna esimest korda lugemisel olev erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu ja selle ümber lahvatanud aramusavaldused näivad riiki ja rahvast emotsionaalselt raputavat enamgi kui kooseluseaduse rakendusaktid. Just nimelt näib, sest tegelikult puudutab too seaduseelnõu, nagu ka kooseluseadus, otseselt vaid üsna piiratud hulka inimesi. Ent kired on taevas ja kogu poliitikaspекter pea peal. Parempoolsed poliitikud esinevad meeldivalt ja sümpaatselt vasakpoolsete seisukohtadega ning vasaktsentristlikult tiivalt kostab üllatavalt parempoolset juttu. Üksikute huvigruppide retoorikast ma ei räägigi, see väärrib täiesti iseseisvat tekstianalüüsi. Mõni ime siis, et inimestel on üha keerulisem aru saada, millest õieti jutt käib. Mõni ime siis, et lühikese aja jooksul on läinud lendu terve hulk pooltõdesid, veerandtõdesid ja suur hulk sajabrotsendilisi valesid. Räägitakse, et riik tahab erahariduse rahastamist lõpetada. Räägitakse sedagi, et riik tahab erakoolid kinni panna, et riik ei taha ega oska eraharidust hinnata. See ei vasta tõele. Riik peab eraharidust väga oluliseks ja riik rahastab erakoole edasi.

Lubage paari sõnaga puudutada käesolevasse seaduseelnõusse näiliselt mittepuutuvat teemat. Ma selgitan kohe ka, miks ma seda teen. See teema on siin ka täna arutelude käigus juba läbi käinud – õpetajate palk. Sotsiaaldemokraadid on oma hariduspoliitilise prioriteedina sõnastanud õpetajate palga tõusu tasemeni, mis ka tegelikkuses õpetajate tööd väärtustaks. Õpetaja on nimelt Eesti tuleviku võti – nii see õpetaja, kes töötab munitsipaalkoolis, kui ka see, kes teeb oma tööd õppeasutuses, mille omandivorm on teine. Õpetaja on garantii, et selles väikeses riigis paarikümne aasta pärast keegi veel üldse elada tahab. Kui tahta minna väga pragmaatiliseks, siis tuleb õpetajate palka tõsta selleks, et kõigil ülejäänutel oleks tulevikus mingigi väljavaade üldse palka saada. Nii on sotsiaaldemokraadid oma koalitsioonipartneritega kokku leppinud, et aastaks 2019 tõuseb õpetajate palk 120%-ni Eesti

keskmisest. Kui me seda ei tee, võime oma riigi kokku pakkida.

Miks ma sellest räägin? Mil määral ja kas üldse on menetletav seaduseelnõu õpetajate palkadega seotud? On muidugi seotud, kuigi mugavam ja poliitiliselt turvalisem on seda seost mitte tähele panna. Kallid sõbrad! Te kõik olete järgmise aasta eelarvet näinud ja teate, kui pingeline see on. Aga kas te teate, kui lubamatult pingeline on Haridus- ja Teadusministeeriumi eelarve? Mina tean ja võin teile kinnitada, et see on kriminaalselt pingeline, põhiseadusvastaselt pingeline ja paljuski seetõttu peab riik täna tegema väga raskeid valikuid.

Eesti lapsed saavad väga head haridust, meie kvaliteetse hariduse aluseks on ühtluskooli põhimõte. Eestis on haridus kõigile võrdselt kättesaadav, see on võrdselt mõõdetav eksamil ning põhiharidus on kõigile tasuta. Olukorda, kus Eesti koolides on iga kolmas nn *top performer* ehk silmapaistvate õpitulemustega laps kehva sotsiaalse taustaga, tuleb pidada erakordseks saavutuseks. Seda olukorda tuleb hoida.

Sotsiaaldemokraadid ei pea mõistlikuks, et riik tegeleb kahe paralleelse koolivõrgu loomisega, kusjuures ühel võrgul on seaduslik kohustus pakkuda avalikku teenust ja tagada igale lapsele koolikoht, teisel see kohustus aga puudub. Me oleme seisukohal, et praegune erakoolide rahastamise mudel ehk riik pluss KOV pluss õppemaks ei ole õiglane. See tekitab meie hinnangul hariduslikku kihistumist. Samas usuvad sotsiaaldemokraadid haridusliku mitmekesisuse vajadust. Me oleme menetletava seaduseelnõu üle toimunud debattides korduvalt rõhutanud vajadust osutada eraldi tähelepanu nendele koolidele, mis pakuvad lastele ja nende vanematele sisulist alternatiivi, näiteks waldorfkoolid. Me tervitame Haridus- ja Teadusministeeriumi plaani luua tegelikku hariduslikku alternatiivi pakkuvate koolide jaoks täiendav rahastu. Samuti tunneme heameelt selle üle, et nn HEV2-õpet pakuvad ehk väga tõsiste hariduslike erivajadustega lastega tegelevad erakoolid on ka edaspidi riigi täiendava ning tingimusteta abi subjektideks.

Palun lisaiega!

13:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kolm minutit lisaiega.

13:47 Mihkel Raud

2010. aastal Riigikogus heaks kiidetud ning 2011. aastal jõustunud otsus, millega kohalike omavalitsuste võimalus vabatahtlikult erakoolide tegevuskulusid finantseerida kohustuseks muudeti, oli halb poliitiline otsus. Täna on meie ees valik, kas halva poliitilise otsusega edasi elada või midagi ette võtta.

Sotsiaaldemokraadid usuvad, et vigu saab ja tuleb parandada, ning me toetame menetletava seaduseelnõu vastuvõtmist. Samas peame ülioluliseks veel kord rõhutada, et erakoolidel on ka edaspidi asendamatu koht Eesti haridusmaastikul. Riigi makstav haridustoetus erakoolidele ei kao mitte kuhugi. Kohalikel omavalitsustel on ka edaspidi võimalik erakoolide tegevustoetust finantseerida. Nagu oleme ka täna korduvalt kuulnud, plaanivad paljud kohalikud omavalitsused seda teha. Selle üle on meil kahtlemata erakordselt hea meel. Ma tänan teid!

13:48 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Priit Sibul Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel, palun!

13:48 Priit Sibul

Palun ka lisaiega!

13:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Viis pluss kolm minutit.

13:49 Priit Sibul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Olen siin kõnetoolis, et rääkida kolmest olulisest teemast, millele selle elnõu ühises arutelus tähelepanu peaks pöörama. Esiteks, vanema valikuõigus, teiseks, kogukonnakoolid ja kolmandaks, haridusuuendus.

Mul on isiklik kogemus hariduse rahastamise probleemidega aastast 2009. Töötasin siis Põlvas ja elasin seal üürikorteris. Tähitud kirjad tulid kenasti kohale mu elanikeregistrijärgsesse elukohta, vanematekoju

Valgas. Ehitasin samal ajal Sangastes oma kodu. Laps läks erakooli-lasteaeda Põlva vallas ja minu ees avanes hariduse finantseerimisega seotud probleemide kataloog: omavalitsuste erinev käitumine ja erinevad arusaamad, vanema soov leida oma elukorralduse ja lapse haridustee seisukohast mõistlik lahendus ning kõige selle keskel erakool, mis selles olukorras jäi mitme tule vahele.

Riigi ja omavalitsuste arusaamine inimeste vajadustest põhineb meil kahjuks mõneski osas kujutlusel sellest, kuidas inimesed elavad mõnikümne aastat tagasi. Võimalik, et põhjus on riigi ja omavalitsuste kehvast koostööst. On ka võimalik, et me oleme harjunud vaatama Eesti elu rakursist, mille korral riik ja omavalitsus teevad ja vastutavad. Unustame, et kodanikel ja kogukondadel on tihti selgem ettekujutus sellest, mida nad tegelikult vajavad. Riik ei pea kõike ise korraldama. Teoorias oleks Eestis võimalik ka mudel, mille puhul haridusvõrk koosneks valdavalt erakoolidest ning riik ja omavalitsus panustaks vaid seal, kus kogukonnad ise hakkama ei saa.

Räägime vanemate valikuõigusest. Põhiseaduse § 37 ütleb, et laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel. Pean seda õigust ja selle rakendamist põhimõtteliselt õigeks. Erakooliseaduse muutmise seadusega soovitakse taastada 2011. aasta eelne olukord, kus kohalikul omavalitsusel on õigus otsustada, kas osaleda erakoolide tegevuskulude kaasfinantseerimisel või mitte. Sisuliselt tähendab see seda, kas valikuvabadust toetatakse või mitte. Vajadus valida võib põhineda asjaolul, et vanema jaoks on lihtsam, kui laps käib kodulähedase kooli asemel vanema töökoha lähedases koolis. Te olete kindlasti kuulnud, et meil on koduseid emasid järjest vähem. Vajadus valida võib põhineda soovil leida oma lapsele kõige sobiv arengukeskkond. Ja siin jõutakse tihti teiste valikute puudumisel erakoolini. Valikuga on nõnda, et see kas on või seda ei ole. Võimalus valida üks kool ei ole valikuvõimalus. Riik üksi ei suuda kunagi pakkuda kõiki vajalikke valikuid. Ei peagi suutma, selle jaoks ongi olemas erainitsiatiiv ja erakoolid. Ei saa nõnda olla, et on õigused ja vastutus, aga vahendid nende realiseerimiseks vanematel puuduvad.

Räägime kogukonnast ja kogukonnakoolidest. Meil on kombeks rääkida kodanikuühiskonnast. Oleme uhked, kui suudame delegeerida osa riigi teenustest ja nende osutamisest kodanikuühendustele ja erasektorile. Me räägime isegi sotsiaalsest ettevõtlusest. Kogukonnakoolid on kodanikuühiskonna kauneimad õied. Ometi tabab paljusid inimesi ootamatu ebakindlus, kui nad neid õisi n-ö vabas looduses näevad. Et aru saada, mida kogukonnakoolid tähendavad, peame aru saama sellest, mis asi on kogukond. Kogukond ei tähenda juba ammu enam konkreetset omavalitsust või territooriumi ega kandeid elanikeregistris. Kogukonna moodustavad inimesed, kes mõtlevad sarnaselt, kellel on ühised huvid ja väärtusruum. Kogukonna keskmeks võib olla kirikukogudus, vahel hoopis töökoht, aga enamasti on see vaimne ja füüsiline ruum, milles inimesed suhtlevad. Enamik Eestis tegutsevat erakoole on just nimelt kogukonnakoolid, kus meie kaaskodanikud on loonud uusi võimalusi ka nendele inimestele, kes ise aktiivselt koolipidamises kaasa lüüa ei jaksa. Need koolid ei ole väikese grupi rikkurite koolid, need on aktiivsete kodanike koolid.

Räägime haridusuuendusest. Erainitsiatiiv hariduses on väärtus, mida peaksime igal võimalusel toetama. Vaatame otsa reaalsusele! Arenguvestlused vanematega on saanud kogu haridussüsteemi osaks. Alguse said need Vanalinna Hariduskollegiumist, mis, tõsi küll, on munitsipaalkool. Väikeklassid ja erivajadustega arvestamine said alguse vanematest, kes otsisid võimalusi, et kool arvestaks nende laste erivajadustega. Erinevad pedagoogilised meetodid, näiteks waldorfpedagoogika, on aidanud kaasa loovuse paremale mõistmisele ja toonud selle kogemuse ka paljude riigi- ja munitsipaalkoolideni. Vanemad, kes pingutavad oma laste nimel ja loovad aktiivselt uudseid lahendusi, on alati operatiivsemad kui riik või omavalitsussüsteem. Riigile jääb mugav võimalus loodud haridusuuendus üles noppida ja seda ka ülejäänud koolides rakendada.

IRL näeb erakoole haridussüsteemi lahutamatu osana ning nende koolide stabiilsus ja püsimine on tähtis kogu ühiskonnale. Seetõttu peame oluliseks selle eelnõu edasist menetlemist ning kavatseme teha ettepanekuid, mis näevad erakoolidele ette kindla koha ja rolli. IRL-i eestseisuse ettepanekud jõudsid parlamentis sotsiaalkaitseministri täiendavate ettepanekutena valitsuse eelnõu juures. Me oleme avatud mis tahes aruteludeks ning teeme enda poolt kõik, et probleemid saaks parima lahenduse. Kindlasti jätkame konsultatsioone nii erakoolide initsiaatorite kui ministriumiga – ikka selleks, et saada parim ja kestlik lahendus.

Ma mõistan ministriumide vajadust ja tahet tegutseda, aga kas või selle eelnõu seletuskirja lugedes on selge, et me kiirustame liialt. Elu Eestis on ebameeldivalt ebakindel ja Riigikogu roll ja kohustus on seda ebakindlust vähendada. Riigikohtu 2014. aasta kohtuotsuses on toodud menetlusosaliste arvamused erakooliseaduse § 222 kohta. Haridus- ja Teadusministeerium märkis: "Regulatsiooni eesmärgiks on

kohelda erineva omandivormiga koole võrdselt, vähendada õppemaksu erakoolides, soodustada võrdsemaid võimalusi ligipääsuks erakoolidesse ja suurendada õpilaste valikuvabadust." Tegemist on legitiimsel eesmärgil ning sobiva, vajaliku ja proportsionaalse abinõuga. See eelnõu aga hülgab ministriumide hiljutised kohtused esitatud seisukohad. Siit paistab kiirustamine ja soov leida piiratud eelarve tingimustes rahastamisele formaalne lahendus. Kuna eesmärk on, vähemalt meie jaoks, õiguslikult säilitada haridussüsteemis erakoolide koht ja roll, siis olemasolevate koolide jaoks ei tohiks midagi kehvemaks minna. Me ei tohi Riigikogus Eestisse ebakindlust juurde luua, peame seda hoopis vähendama.

Ma palun, et me annaksime selle eelnõu menetlemisel oma parima. Ärme kiirustame! Katsume üheskoos jõuda lahenduse ja mudelini, mis võimaldab Eestis mitmekesisel haridusmaastikku ühes vanemate valikuvõimalustega ning koolisüsteemi, mis ei pärsi aktiivsust haridusuuenduse loomisel ning milles kodanikud ei ole mitte kliendid, vaid aktiivsed osalised. Meeldivat ja sisukat arutelu!

13:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Laine Randjärv Reformierakonna fraktsioonist, palun!

13:56 Laine Randjärv

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Alustuseks lubage mul kultuurikomisjoni esimehena tänada kultuurikomisjoni liikmeid senise konstruktiivse mõttevahetuse eest. Ma loodan, et selline tööstiil jätkub – koostöö on olnud erakordselt meeldiv.

Kõneldes Reformierakonna fraktsiooni nimel, tahan alustuseks kinnitada, et meie riigile on olulised kõik lapsed ja nende hea käekäik. Hindame kõrgelt neid ettevõtlikke kogukondi, kes on loonud või loomas erakoole, mis täiendavad riigi- ja munitsipaalkoolide võrgustikku ja kus õpetatakse lapsi waldorfpedagoogika meetodil või pööratakse tähelepanu kristlikule kasvatusel. Austame lastevanemate õigust valida oma lastele sobivaim haridustee! Riigi ülesanne on jälgida, et võrdse kohtlemise osaks nii õppekvaliteedi kui õppevahendite osas saaksid kõik Eestimaa koolides õppivad lapsed, olgu tegemist era-, munitsipaal- või riigikooliga. Kindlasti on tänuväärne, et õiguskantsler tõstatas küsimuse üldhariduse andmise vastutuse jagamisest eri institutsioonide vahel, et oleks selge, mis jääb munitsipaalvõimu vastutada ja mis riigi haldusalasse. Aga see pole praeguse konkreetse eelnõu teemapüstituse teravik.

Kohtumistel erakoolide lastevanemate organisatsioonide esindajatega on mõistetavalt suurima murena räägitud juba loodud erakoolide jätkusuutlikkuse ja kestlikkuse küsimusest. Samuti pole selge koolivõrgu definitsioon ja kohaliku omavalitsuse osalus erakoolide tegevuskulude katmisel. Eraldi teema on olnud hariduslike erivajadustega laste koolide toetamise jätkumise tähtaeg. Leian, et lastesse puutuvate küsimuste arutamisel ei tohiks veelahke joosta erakondade vahelt, nii et poliitilise populismi teed minnes tiritakse tekki üksteise pealt ära. Ühiskonnas on maksumaksja raha siiski piiratud hulk ning seadusandja vastutus on selle kasutamist mõistlikult suunata. Neid, kes end ise aidata ei suuda või vajavad suuremat tähelepanu, peab aga toetama positiivse diskrimineerimise meetodil. Sellepärast leiame, et ei peaks seadma piiravat tähtaega 2020. aasta näol hariduslike erivajadustega laste koolide riigipoolsele toetamisele, mis praeguses eelnõu variandis kirjas on. See võiks olla piiramatu tähtaeg arvestusega, et süsteem tervikuna on täiendamisel.

Reformierakond usaldab kohalikke omavalitsusi, kes neile pandud põhiseadusliku ülesande kohaselt vastutavad oma koolivõrgu ülalpidamise ja korrasoleku eest. Ilmselgelt teavad kohalike omavalitsuste volikogud ka põhjalikumalt kohapealseid olusid ja vajadusi ning saavad teha arengukavasid ja pikaajalisi strateegiaid koostades otsuseid, mis annavad aktiivsetele kohalikele kogukondadele kindlustunnet. Küll aga võiks täpsustada koolivõrgu mõistet ning lubada ka edaspidi kohalikel omavalitsustel avaldada arvamust uute loodavate erakoolide kohta.

Lõpetuseks soovin tänada neid kogukondi, kes suudavad ja tahavad pöörata tähelepanu laste arengu erisustele ja erivajadustele. Loodan, et kõik kohalikud omavalitsused on vastutustundlikud oma koolivõrgu korraspidamisele ning teevad laste hüvanguks head koostööd ka erakoolidega, kes pühendavad oma jõu ja energia, teadmised ja vahendid iga lapse võimete maksimaalsele arendamisele.

Reformierakond toetab selle eelnõu edasist menetlemist ja seadusena vastuvõtmist. Aitäh!

14:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Head kolleegid, meie tänase istungi aeg on lõppenud. Ma vabandan kolleegide ees, kes täna sõna ei saanud! Me jätkame homme sama koha pealt. Suur tänu teile! Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 14.00.